

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Grodzisko Dolne
na lata 2014-2017,
z perspektywą do roku 2021**

Zakład Ochrony Środowiska
S. Obarski i Wspólnicy, sp.j

Zespół autorski:

mgr Renata Okrajewska

mgr inż. Wioletta Chaba-Demiańczuk

25-015 Kielce
ul. Złota 23
tel./fax 0-41 3431517, 502 043 859
www.inwesteko.pl

KRS: 0000127005
NIP 959-15-40-186, REGON 292674025
Kredyt Bank S. A. 64 1500 1458 1214 5003 6839 0000
e-mail: inwesteko@inwesteko.pl

Spis treści

1. WSTĘP.....	4
2. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU.....	4
2.1 CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ POWIATU LEŻAJSKIEGO.....	5
3. CHARAKTERYSTYKA GMINY GRODZISKO DOLNE.....	11
3.1 POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	11
3.2 SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	12
3.3 SYTUACJA GOSPODARCZA.....	12
4. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	14
4.1 WARUNKI KLIMATYCZNE.....	14
4.2 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I OCHRONA PRZYRODY.....	14
4.2.1 Lasy.....	14
4.2.2 Formy ochrony przyrody.....	15
4.3 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.....	16
4.4 ZASOBY WODNE I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	18
5. WODY POWIERZCHNIOWE.....	18
6. WODY PODZIEMNE.....	21
7. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	21
7.1 ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH.....	24
7.2 GLEBY.....	24
7.3 EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	25
7.4 WYKORZYSTANIE ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH.....	27
8. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	29
8.1 HAŁAS I WIBRACJE.....	29
8.2 PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE.....	30
8.3 GOSPODARKA ODPADAMI.....	31
8.4 TERENY NARAŻONE NA POWÓDŹ.....	33
8.5 POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE I DROGOWE.....	33
9. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM.....	34
10. PRIORYTETY I CELE EKOLOGICZNE GMINY GRODZISKO DOLNE.....	35
11. STRATEGIA (KRÓTKOTERMINOWYCH) DZIAŁAŃ NA LATA 2014-2017.....	36
11.1 ZASOBY WODNE I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	36
11.2 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE I ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	37
11.3 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	37
11.4 ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH.....	37
11.5 OGRANICZENIE HAŁASU I PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO.....	37
11.6 POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE I DROGOWE.....	37
11.7 EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	38
11.8 GOSPODARKA ODPADAMI.....	38
12. STRATEGIA DŁUGOTERMINOWYCH DZIAŁAŃ DO ROKU 2021.....	38
12.1 ZASOBY WODNE I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	38
12.2 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE I ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	38
12.3 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	39
12.4 ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH.....	39
12.5 OGRANICZENIE HAŁASU I PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO.....	39
12.6 POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE I DROGOWE.....	39
12.7 EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	39
12.8 GOSPODARKA ODPADAMI.....	39
13. REALIZACJA PROGRAMU.....	39
13.1 SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU.....	39
13.2 ŹRÓDŁA I STRUKTURA FINANSOWANIA.....	40
13.3 WDRAŻANIE I MONITORING „PROGRAMU...”.....	45
14. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	48
15. SPIS LITERATURY I WYKORZYSTANYCH MATERIAŁÓW.....	49

1. WSTĘP.

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa Wójt Gminy Grodzisko Dolne zobligowany jest do sporządzania gminnego programu ochrony środowiska (art.17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska - tekst jednolity z 26 sierpnia 2013 r. Dz. U. 2013 poz. 1232 z późniejszymi zmianami) i ich aktualizacji co 4 lata (art.14 ustawy POŚ).

„Program ochrony środowiska dla Gminy Grodzisko Dolne” został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska. Ostatni program został uchwalony przez Radę Gminy Grodzisko Dolne w dniu 18 maja 2011r. uchwałą nr VIII/63/11. W 2014 roku przystąpiono do kolejnej aktualizacji „Programu ...”.

„Program ochrony środowiska dla Gminy Grodzisko Dolne” przedstawia cele, priorytety i kierunki działań dopasowane do obecnego stanu środowiska i wymagań wynikających z przepisów ochrony środowiska oraz aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i planów rozwojowych w tym zakresie. Program został opracowany w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska oraz zapisami zawartymi w Programie ochrony środowiska dla powiatu leżajskiego.

Program określa:

- aktualną sytuację ekologiczną w gminie,
- ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy,
- priorytetowe działania w podziale na krótkoterminowe (lata 2014 – 2017) i długoterminowe (do roku 2021),
- harmonogram konkretnych zadań w zakresie ograniczenia emisji, ochrony zasobów przyrody, racjonalnego gospodarowania środowiskiem, aktywizacji prośrodowiskowej społeczeństwa i wzrostu świadomości ekologicznej z podziałem na:
 - zadania gminy,
 - zadania innych organów administracji publicznej oraz instytucji, przedsiębiorstw i organizacji społecznych,
- uwarunkowania realizacyjne Programu, jego wdrożenie i monitoring.

Niniejsze opracowanie wykonano w Zakładzie Ochrony Środowiska „INWEST-EKO” w Kielcach na zlecenie Wójta Gminy Grodzisko Dolne.

2. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU.

Głównym celem Programu jest określenie polityki ekologicznej Gminy Grodzisko Dolne, realizując politykę ekologiczną państwa, rozumianą jako zjednoczenie celów ochrony środowiska z wyzwaniem zrównoważonego rozwoju Europy i rozszerzania ogólnoświatowej troski o Ziemię i jej przyszłych mieszkańców. Najważniejsze problemy i cele zawierają następujące, dokumenty krajowe:

- Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
- Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013

Program uwzględnia również uwarunkowania wojewódzkie i powiatowe wynikające z:

- Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
- Programu ochrony środowiska województwa podkarpackiego na lata 2012-2015, z perspektywą do 2019 r.
- Planu gospodarki odpadami województwa podkarpackiego 2012 r.,
- Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020,

- Programu ochrony środowiska dla powiatu leżajskiego na lata 2013-2016 w perspektywie do 2020 r.

Głównym celem polityki ekologicznej państwa, ustanowionym w krajowych dokumentach programowych jest „**zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI w oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju**”.

Zasadą, stanowiącą nadrzędne kryterium rozwiązań strategicznych na wszystkich szczeblach zarządzania powinna być konstytucyjna **zasada zrównoważonego rozwoju**.

Podstawowym źródłem danych na temat aktualnego stanu i zagrożeń środowiska przyrodniczego w gminie były raporty o stanie środowiska w województwie podkarpackim (WIOŚ) i informacje uzyskane od samorządu lokalnego. Dokonano analizy istniejących dokumentów - „Program ochrony środowiska dla powiatu leżajskiego na lata 2013-2016 w perspektywie do 2020 r.” oraz „Programu ochrony środowiska województwa podkarpackiego na lata 2012-2015, z perspektywą do 2019 r.”, „Planu gospodarki odpadami województwa podkarpackiego” z 2012 r.

Przeprowadzono analizę dokumentów programowych opracowanych dla całego kraju i terenu gminy, m.in.: Polityki Ekologicznej Państwa, Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, Studium uwarunkowań i kierunku zagospodarowania przestrzennego gminy Grodzisko Dolne, Strategii rozwoju gminy Grodzisko Dolne.

2.1 Cele polityki ekologicznej powiatu leżajskiego

Nadrzędnym celem „Programu ochrony środowiska dla powiatu leżajskiego na lata 2013-2016 w perspektywie do 2020 r.” jest:

ROZWÓJ GOSPODARCZY POWIATU LEŻAJSKIEGO PRZY ZACHOWANIU I OCHRONIE WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH ORAZ RACJONALNEJ GOSPODARCE ZASOBAMI.

Cele, kierunki działań i priorytety polityki ekologicznej powiatu leżajskiego, wyznaczone zgodnie z PEP i WPOŚ w perspektywie do 2020r., przedstawiono poniżej.

Tabela 1 Cele, kierunki działań i priorytety polityki ekologicznej powiatu leżajskiego wg PEP i WPOŚ w perspektywie do 2020r.

Cele	Kierunki	Priorytety
Jakość wód i gospodarka wodno-ściekowa		
Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego, usprawnienie systemu zaopatrzenia w wodę.	1. Budowa nowych i przebudowa istniejących oczyszczalni ścieków wraz z systemami gospodarowania osadami ściekowymi zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). 2. Budowa nowych i przebudowa istniejących systemów kanalizacji zbiorczej. 3. Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, na terenach gdzie budowa systemów zbiorczych jest nieuzasadniona ze względu na uwarunkowania techniczne lub ekonomiczne. 4. Rozbudowa infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej w zakładach przemysłowych. 5. Realizacja działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. 6. Uporządkowanie gospodarki ściekami opadowymi poprzez budowę, rozbudowę i modernizację kanalizacji deszczowej i urządzeń podczyszczających. 7. Rozbudowa sieci wodociągowej, budowa nowych i	- Kontynuacja realizacji KPOŚK w aglomeracjach na terenie powiatu. - Realizacja działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. - Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie budowa systemów zbiorczych jest nieuzasadniona ze względu na uwarunkowania techniczne lub ekonomiczne. - Uporządkowanie gospodarki ściekami opadowymi poprzez budowę, rozbudowę i modernizację kanalizacji deszczowej i urządzeń

	modernizacja istniejących ujęć i stacji uzdatniania wody. 8. Kontrola stanu funkcjonowania i obsługi bezodpływowych zbiorników na ścieki bytowe oraz oczyszczalni przydomowych.	podczyszczających.
Ochrona przyrody		
Zachowanie różnorodności biologicznej i jej racjonalne użytkowanie oraz stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych.	1. Rozbudowa systemu obszarów chronionych. 2. Współpraca w opracowaniu planów ochrony obszarów chronionych. 3. Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków. 4. Utrzymanie różnorodności gatunków. 5. Wzmocnienie znaczenia ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. 6. Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych. 7. Renaturalizacja i poprawa stanu zniszczonych ekosystemów, zwłaszcza wodno-błotnych, rzecznych i leśnych. 8. Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej. 9. Ochrona korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej.	- Ochrona istniejących obszarów i obiektów prawnie chronionych. - Ochrona różnorodności biologicznej. - Objęcie ochroną prawną terenów cennych przyrodniczo dla zachowania różnorodności biologicznej na terenie powiatu w tym korytarzy ekologicznych.
Ochrona i zrównoważony rozwój lasów		
Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej i zwiększanie lesistości powiatu.	1. Realizacja zrównoważonej gospodarki leśnej. 2. Tworzenie spójnych kompleksów leśnych, szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów. 3. Ujmowanie w dokumentach planistycznych gruntów do zalesień, wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (mpzp) granic polno-leśnych. 4. Zalesianie nieefektywnych (nieprzydatnych rolnictwu) gruntów rolnych. 5. Ochrona różnorodności biologicznej lasów. 6. Doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów. 7. Realizacja gospodarki leśnej w oparciu o plany urzędzenia lasów, uproszczone plany urzędzenia lasów. 8. Kontynuacja i rozwój monitoringu środowiska leśnego w celu rozpoznania stanu lasu, przeciwdziałania pożarom, rozwojowi szkodników i chorób. 9. Prowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju przez nadleśnictwa (tworzenie izb przyrodniczych, leśnych ścieżek dydaktycznych, innych form edukacji przyrodniczej) i inne podmioty i organizacje. 10. Kontynuacja zadań z zakresu gospodarki wodnej na terenach leśnych – realizacja programu małej retencji. 11. Systematyczna zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów, w celu dostosowania ich do charakteru siedliska i zwiększenia różnorodności genetycznej i	- Zwiększenie lesistości powiatu. - Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej.

	biologicznej biocenoz leśnych. 12. Odbudowa zniekształconych siedlisk leśnych.	
Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi		
Zrównoważone użytkowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i suszą.	1. Realizacja harmonogramu wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej w regionie wodnym Górnej Wisły. 2. Wdrażanie Dyrektywy Powodziowej w regionie wodnym Górnej Wisły. 3. Objęcie ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych rzek. 4. Przebudowa, rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych. 5. Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych. 6. Odbudowa zniszczonych obiektów hydrotechnicznych. 7. Realizacja programu małej retencji. 8. Modernizacja melioracji szczegółowych . 9. Budowa przepławek dla ryb. 10. Bieżące utrzymywanie właściwego stanu technicznego urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, głównie obwałowań obszarów zalewowych i zbiorników retencyjnych, a także stacji pomp. 11. Utrzymywanie właściwego stanu urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej, w tym udrażnianie koryt rzek.	- Ograniczenie wodochłonności poszczególnych sektorów gospodarki. - Realizacja systemu małej retencji wodnej. - Poprawa funkcjonowania infrastruktury zaopatrującej w wodę. - Uwzględnienie w mpzp ograniczeń wynikających z ustanowienia obszarów ochronnych GZWP. - Odbudowa melioracji podstawowych i szczegółowych w celu przeciwdziałania skutkom suszy i powodzi. - Opracowanie i realizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza oraz regionu wodnego Górnej Wisły .
Ochrona powierzchni ziemi i gospodarka odpadami		
Ochrona powierzchni ziemi i rekultywacja terenów zdegradowanych oraz minimalizacja wytwarzania i racjonalne zagospodarowanie odpadów.	1. Przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej (KDPR) w zakresie ochrony gleb użytkowanych rolniczo. 2. Wdrażanie programów rolno środowiskowych, uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb, w tym erozji gleb. 3. Wspieranie i rozwijanie rolnictwa ekologicznego. 4. Ochrona gruntów rolnych i leśnych zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych. 5. Minimalizacja negatywnego wpływu działalności gospodarczej na stan powierzchni ziemi. 6. Kontynuacja i rozwój monitoringu środowiska glebowego w powiecie, zwłaszcza na OSN. 7. Prowadzenie rejestru terenów zdegradowanych. 8. Rewitalizacja terenów zdegradowanych. 9. Prowadzenie rejestru obszarów osuwiskowych oraz niewprowadzanie nowej zabudowy na terenach zagrożonych osuwiskami. 10. Realizacja działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. 11. Prowadzenie szkoleń dla rolników dotyczących ograniczania odpływu azotu ze źródeł rolniczych. 12. Rekultywacja zamykanych składowisk odpadów. 13. Prowadzenie monitoringu eksploatacyjnego na czynnych składowiskach i poeksploatacyjnego na zamkniętych składowiskach odpadów. 14. Funkcjonowanie gospodarki odpadami na terenie powiatu w Regionie Północnym w oparciu o RIPOK wyznaczone wg WPGO .	- Realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na wyznaczonych OSN na terenie powiatu gostyńskiego. - Ochrona przed erozją gleb poprzez zakrzewianie śródpolne oraz stosowanie dobrych praktyk rolniczych. - Rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych przyrodniczo. -Rekultywacja zamykanych składowisk odpadów. - Prowadzenie monitoringu eksploatacyjnego na czynnych składowiskach i poeksploatacyjnego na zamkniętych składowiskach na terenie powiatu. - Funkcjonowanie gospodarki odpadami na terenie powiatu gostyńskiego w Regionach V i VI i w oparciu o RIPOK wyznaczone wg WPGO.

Gospodarowanie zasobami geologicznymi		
Zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin oraz ochrona środowiska w trakcie ich eksploatacji.	1. Kontynuowanie prac w zakresie rozpoznania i dokumentowania złóż kopalin. 2. Uwzględnianie ochrony złóż kopalin w opracowaniach planistycznych. 3. Sukcesywna rekultywacja i zagospodarowanie terenów po eksploatacji kopalin. 4. Przeprowadzenie OOŚ w przypadku rozważania możliwości podjęcia eksploatacji rozpoznanych na terenie powiatu złóż.	- Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin. - Kompleksowe wykorzystanie złóż i niezwłoczna rekultywacja złóż wyeksploatowanych. - Ochrona przed trwałą zabudową udokumentowanych złóż kopalin oraz perspektywicznych obszarów występowania złóż. - Przeprowadzenie OOŚ w przypadku rozważania możliwości podjęcia eksploatacji rozpoznanych złóż.
Jakość powietrza		
Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza oraz standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa; ograniczenie tzw. „niskiej emisji” i zwiększenie wykorzystania OZE.	1. Osiągnięcie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji w powietrzu poprzez wdrożenie Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej (POP), w której jest powiat leżajski oraz programu ograniczenia niskiej emisji (PONE). 2. Wzmocnienie systemu monitoringu powietrza. 3. Ograniczenie niskiej emisji ze źródeł komunalnych, w tym eliminowanie węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych i zastępowanie go innymi, bardziej ekologicznymi nośnikami ciepła, w tym odnawialnymi źródłami energii (np. energia słoneczna, energia wiatrowa, energia biomasy z lokalnych źródeł). 4. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych i innych na terenie powiatu. 5. Wprowadzanie zintegrowanej gospodarki energetycznej w miastach poprzez wykorzystanie do celów komunalnych ciepła odpadowego z elektrociepłowni i kotłowni zakładowych. 6. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE). 7. Modernizacja układów technologicznych ciepłowni i elektrociepłowni, w tym wprowadzanie nowoczesnych technik spalania. 8. Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesie spalania, a także poprawa sprawności obecnie funkcjonujących urządzeń redukujących zanieczyszczenia.	- Osiągnięcie standardów jakości powietrza poprzez wdrożenie POP i PONE. - Przygotowania do wdrożenia dyrektywy IED przez zakłady przemysłowe (modernizacje istniejących technologii i wprowadzanie nowoczesnych urządzeń). - Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. - Prowadzenie działań energooszczędnych w mieszkalnictwie i budownictwie (rozwój sieci ciepłowniczych, termomodernizacje). - Ograniczanie emisji ze środków transportu (modernizacja taboru, wykorzystanie paliw ekologicznych, modernizacje, remonty dróg).

Hałas		
Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem emitowanym przez środki transportu drogowego.	1. Opracowanie Programu ochrony przed hałasem (w przypadku przekroczeń norm dopuszczalnych hałasu na podst. mapy akustycznej odc. dr. kraj. Nr 77 Leżajsk /przejście/) oraz realizacja wynikających z nich zabezpieczeń przed ponadnormatywnym hałasem. 2. Rozszerzanie monitoringu hałasu w środowisku, szczególnie na terenach będących pod wpływem oddziaływania dróg. 3. Realizacja na terenie powiatu inwestycji zmniejszających narażenie na hałas komunikacyjny (budowa obwodnic, modernizacja szlaków komunikacyjnych, budowa ekranów akustycznych i wymiana taboru na mniej hałaśliwy, itp.). 4. Dalsze ograniczanie emisji hałasu pochodzącego z sektora gospodarczego, m.in. poprzez kontrole przestrzegania dopuszczalnej emisji hałasu, wprowadzanie zabezpieczeń ograniczających emisję hałasu). 5. Przestrzeganie wartości dopuszczalnych poziomów hałasu w odniesieniu do nowo zagospodarowywanych terenów - stosowanie w planowaniu przestrzennym zasady strefowania.	- Opracowywanie Programu ochrony przed hałasem w przypadku przekroczeń norm hałasu wynikających z mapy akustycznej. - Monitoring klimatu akustycznego na terenie powiatu.
Pola elektromagnetyczne		
Stała kontrola potencjalnych źródeł PEM - pól elektromagnetycznych na terenie powiatu oraz minimalizacja ich oddziaływania na ludność i środowisko.	1. Kontynuacja badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi (PEM) i stopnia ich oddziaływania oraz rozwój monitoringu PEM na terenie powiatu. 2. Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp) zapisów dotyczących ochrony przed PEM. 3. Opracowanie i wdrożenie systemu pomiarów i ich ewidencji w celu monitorowania zmian wielkości i stopnia zagrożenia środowiska PEM. 4. Edukacja ekologiczna społeczeństwa nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych.	- Kontynuacja monitoringu PEM na terenie powiatu. - Ochrona przed PEM w planowaniu przestrzennym (mpzp). - Edukacja ekologiczna społeczeństwa nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją PEM.
Poważne awarie przemysłowe		
Minimalizacja skutków poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska.	1. Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych, w tym transportu materiałów niebezpiecznych. 2. Bezpieczny transport materiałów niebezpiecznych, w tym minimalizacja transportu substancji niebezpiecznych przez obszary zamieszkałe. 3. Usuwanie skutków zagrożeń środowiska oraz bezpieczne, tymczasowe magazynowanie odpadów powstałych w czasie usuwania skutków poważnej awarii. 4. Wsparcie jednostek straży pożarnej w zakresie wyposażenia do prowadzenia działań ratowniczych, zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom oraz zagrożeniom środowiska i zdrowia człowieka, wynikającym z nadzwyczajnych zdarzeń.	- Działania zapobiegające powstawaniu poważnych awarii w zakładach oraz w trakcie przewozu materiałów niebezpiecznych. - Szybkie usuwanie skutków poważnych awarii.

Edukacja ekologiczna dla zrównoważonego rozwoju		
Kształtowanie postaw ekologicznych mieszkańców powiatu, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku oraz zrównoważona polityka konsumpcyjna.	1. Prowadzenie działań związanych z edukacją dla zrównoważonego rozwoju przez jednostki samorządu terytorialnego (JST). 2. Wspieranie merytoryczne i finansowe działań z zakresu edukacji ekologicznej prowadzonej w szkołach oraz promowanie aktywnych form edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży. 3. Współpraca samorządów wszystkich szczebli z mediami regionalnymi i lokalnymi w zakresie prezentacji stanu środowiska i pozytywnych przykładów działań podejmowanych na rzecz jego ochrony na terenie powiatu. 4. Wspieranie działalności Ośrodków Edukacji Ekologicznej. 5. Promowanie materiałów/wydawnictw w zakresie edukacji ekologicznej. 6. Udział przedstawicieli administracji publicznej szczebla lokalnego, przedstawicieli przedsiębiorstw z terenu powiatu w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji o środowisku. 7. Promowanie postaw opartych na idei zrównoważonej i odpowiedzialnej konsumpcji.	- Prowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącej wszystkich elementów środowiska.
Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych		
Zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do wszystkich sektorowych dokumentów strategicznych i przeprowadzenia oceny wpływu ich realizacji na środowisko przed ich zatwierdzeniem.	1. Zapewnienie spójności celów określonych w dokumentach strategicznych z kierunkami działań określonymi w programach sektorowych dotyczących powiatu. 2. Objęcie dokumentów strategii /programów sektorowych (zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku) strategicznymi ocenami oddziaływania na środowisko (OOŚ). 3. Popularyzacja szkoleń w zakresie metodologii wykonywania prognoz skutków oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych.	- Uwzględnianie aspektów środowiskowych w strategiach rozwoju poszczególnych sektorów gospodarczych.
Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym		
Kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej powiatu, sprzyjające równoważeniu wykorzystania walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem jakości życia i trwałym zachowaniem wartości środowiska.	1. Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp). 2. Wprowadzenie w planach zagospodarowania przestrzennego dopuszczalnych sposobów ogrzewania, dla obszarów, gdzie stwierdzone zostały przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych niektórych substancji w powietrzu. 3. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań przepisów ochrony środowiska i gospodarki wodnej, wyników monitoringu środowiska (w zakresie powietrza, hałasu, wód i gleb); identyfikacja konfliktów środowiskowych oraz sposobów zarządzania nimi. 4. Uwzględnianie progów tzw. „chłonności” środowiskowej i „pojemności” przestrzennej wraz z systemem monitorowania zmian. 5. Zachowanie korzystnych warunków w zakresie stanu środowiska na istniejących terenach o wysokich walorach, ochrona terenów cennych przyrodniczo.	- Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska		
Wdrożenie mechanizmów zapewniających aktywizację rynku na rzecz ochrony środowiska.	1. Analiza możliwości wprowadzenia w powiecie nowych rynkowych instrumentów wspierających działania w zakresie ochrony środowiska. 2. Promocja tworzenia „zielonych miejsc pracy” z wykorzystaniem środków pomocowych UE. 3. Promocja wśród mieszkańców powiatu etykiet informujących o produktach ekologicznych. 4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w prowadzeniu kampanii promocyjnych, etykiet ekologicznych, zrównoważonej konsumpcji oraz tworzenia „zielonych miejsc pracy”.	- Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska.
Rozwój badań i postęp techniczny		
Wdrażanie innowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska.	1. Integracja środowisk społeczno-gospodarczych regionu na rzecz innowacji. 2. Promowanie i wspieranie przedsiębiorstw wprowadzających innowacje.	- Wzmocnienie regionalnego systemu innowacyjnego i wzmocnienie powiązań nauki z gospodarką.
Odpowiedzialność za szkody w środowisku		
Wdrożenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody.	1. Udział pracowników administracji w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku. 2. Wzmocnienie kadrowe i aparaturowe WIOŚ, pozwalające na pełną realizację zadań kontrolnych.	- Doskonalenie procedur zgłaszania i usuwania szkód w środowisku.

Źródło: Oprac. na podst. WPOŚ, PEP, KPOŚK, KPZL, KPGO2014, WPGO, POP, Programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (RZGW), danych z Państwowego monitoringu środowiska powiatu WIOŚ, PiG, OSCh-R, IUNG.

3. CHARAKTERYSTYKA GMINY GRODZISKO DOLNE.

3.1 POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Grodzisko Dolne leży w północno-wschodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie leżajskim. Administracyjnie gmina graniczy z gminami: Leżajsk od północy, Tryńcza (pow. przeworski) od południowego-wschodu, Białobrzegi (pow. łańcucki) od południowego-zachodu i Żołynia (pow. łańcucki) od zachodu. Powierzchnia gminy wynosi 78,42 km², a w skład gminy wchodzi 10 miejscowości sołeckich.

Przez teren gminy nie przebiegają drogi o znaczeniu krajowym i wojewódzkim. Na obszarze gminy Grodzisko Dolne znajduje się 87,1 km dróg w tym 49,3 km dróg powiatowych i 37,8 km dróg gminnych. Przez wschodnią część gminy przebiega linia kolejowa dla ruchu towarowo – pasażerskiego Przeworsk-Rozwadów.

Pod względem fizyczno-geograficznym północna część gminy Grodzisko Dolne należy do mezoregionu Płaskowyż Kolbuszowski (512.48), natomiast południowa część do Pradoliny Podkarpackiej (512.51), które leżą w obrębie jednostki wyższego rzędu - makroregionu Kotliny Sandomierskiej (512.4-5) (wg Kondrackiego, 2002 r.). Płaskowyż Kolbuszowski posiada krajobraz równinny o charakterze denudacyjno-peryglacyjnym, posiadającym specyficzny pagórkowaty krajobraz pochodzenia polodowcowego. Jest to kraina rolniczo-leśna.

Gmina Grodzisko Dolne jest jednostką administracyjną o charakterze rolniczym. Użytki rolne stanowią 70 % całkowitej powierzchni, lasy i grunty leśne 23 % powierzchni. Na pozostałe grunty przypada 7 %.

3.2 Sytuacja demograficzna

Gminę Grodzisko Dolne zamieszkuje 8 280 osób (dane UG w Grodzisku Dolnym na koniec 2013 r.). Gęstość zaludnienia średnia dla gminy wynosi 105 osób/km².

Pod względem zaludnienia największą miejscowością jest Grodzisko Górne, najmniej osób zamieszkuje Opaleniska. Rozmieszczenie ludności na terenie gminy przedstawia tabela 2.

Tabela 2 Gmina Grodzisko Dolne w układzie administracyjnym (stan na koniec 2013 r.)

Sołectwa	Ludność	Powierzchnia (ha)
Grodzisko Dolne	1725	1238
Grodzisko Górne	1966	1853
Grodzisko Dolne- Miasteczko	827	707
Grodzisko Nowe	824	738
Wólka Grodziska	767	628
Zmysłówka	602	1498
Chodaczów	557	381
Laszczyń	398	388
Podlesie	335	250
Opaleniska	279	161
Razem	8280	7842

Źródło: Dane UG Grodzisko Dolne

3.3 Sytuacja gospodarcza

Rolnictwo stanowi znaczący sektor w gospodarce gminy. Użytki rolne stanowią 70% powierzchni gminy, przy przeważającym areale gleb bielcowych klasy III i IV. Według klas bonitacyjnych najlepsze gleby posiadają wsie: Chodaczów, Grodzisko Górne i Wólka Grodziska. W gminie jest 1789 gospodarstw, których średnia powierzchnia wynosi 3,2 ha, a działalność rolnicza stanowi dodatkowe źródło utrzymania. Z upraw największą powierzchnie zajmują zboża, w tym pszenica ozima, pszenica jara, żyto, pszenżyto, mieszanki zbożowe. Dużą powierzchnie zajmują łąki trwałe, trawy polowe i ogrody przydomowe. Z roślin przemysłowych największą powierzchnię zajmują owoce i warzywa, buraki cukrowe i ziemniaki. Z produkcji zwierzęcej największe udział ma chów trzody chlewnej i bydła mlecznego.

Gmina Grodzisko Dolne jest słabo rozwinięta gospodarczo. Podstawowym rynkiem pracy jest rolnictwo. Przeważają zakłady małe, zatrudniające do kilku – kilkunastu pracowników. Większe zakłady to:

- Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska w Grodzisku Dolnym
- Spółdzielnia Usług Drogowo-Rolniczych w Grodzisku Dolnym
- Kowalstwo Artystyczne - Stanisław Stopyra.

Wg danych GUS w gminie Grodzisko Dolne na koniec 2013 r. w systemie regon zarejestrowanych było 359 podmiotów gospodarczych, w tym 291 dotyczyły osób fizycznych

prowadzących działalność. Najwięcej jednostek gospodarczych zajmuje się działalnością handlowo-usługową.

Atutem gminy są duże możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej, rozwijanej równolegle z agroturystyką i ekoturystyką. Dotyczy to w szczególności obszarów, objętych prawną ochroną przyrody. Na terenie gminy znajdują się Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu z cennymi obiektami przyrodniczymi, urozmaiconym krajobrazem i kompleksami leśnymi. Obszary chronione stwarzają korzystne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji. W gminie zarejestrowane są 4 gospodarstwa agroturystyczne: 2 gospodarstwa znajdują się w miejscowości Grodzisko Dolne pozostałe w miejscowości Grodzisko Nowe i Zmysłówka. Na terenie gminy znajduje się kilka ekologicznych plantacji orzecha włoskiego i czarnej porzeczki. Największą atrakcją turystyczną gminy jest zbiornik wodny „Czyste” z wydzielonym kąpieliskiem strzeżonym, który stanowi doskonałe miejsce do wędkowania i letniego wypoczynku dla mieszkańców i turystów. Ponadto na terenie gminy zlokalizowany jest Szlak rowerowy przyrodniczo – historyczny niebieski o następującym przebiegu: Zalew „Czyste” – Laszczyny – Zmysłówka – lasy państwowe – Opaleniska – Zmysłówka – Podlesie – Grodzisko Dolne – Zalew „Czyste” (całkowita długość szlaku: 28,12 km). Znajdują się to również trasy do uprawiania Nordic Walking. Są to trzy szlaki: trasa zielona (łatwa) – o długości 5,5 km, trasa czerwona (średnio trudna) – 13 km i trasa czarna (trudna) – 16 km. Cała sieć tras w gminie nosi nazwę „Kraina Łowców Reniferów”.

Władze Gminy prężnie działają w kierunku promowania turystycznego regionu oraz w kierunku pozyskiwania środków finansowych na rozwój gminy.

Gmina Grodzisko Dolne już od kilkunastu lat aktywnie i z powodzeniem promuje lokalną kulturę ludową we własnym środowisku, powiecie, województwie i kraju. Tradycje muzyczne kultywuje Kapela Ludowa i Zespół Regionalny „Grodziszczoki”, Zespół Śpiewaczo-Obrzędowy „Leszczynka” i Orkiestra Dęta.

Gmina jest miejscem działalności licznych organizacji i stowarzyszeń, aktywnie wspierających i propagujących grodziską kulturę i tradycję. Do najaktywniejszych z nich należą:

- Stowarzyszenie Ziemia Grodziska,
- Stowarzyszenie Misyjno-Charytatywne Missio Misericordiae,
- Stowarzyszenie Kobiety Gminy Grodzisko Dolne,
- Stowarzyszenie Kultury i Folkloru "Grodziskie Jonki".

Gmina jest współorganizatorem wielu imprez plenerowych, które przyciągają do Grodziska rzesze widzów z całej Polski. Do ważniejszych należą: Ogólnopolska Parada Straży Wielkanocnych „Turki”, Regionalny Kongres Misyjny, Dni Grodziska.

Na terenie gminy Grodzisko Dolne zachowały się obiekty dziedzictwa kulturowego o dużej wartości historycznej i architektonicznej. Najbardziej charakterystycznym elementem środowiska kulturowego są kapliczki przydrożne oraz Kościół Parafialny p.w. Św. Barbary w Grodzisku Dolnym wpisany do rejestru zabytków.

Teren Gminy Grodzisko Dolne od wielu lat pozostaje w zainteresowaniu archeologów. Na jej obszarze dokonano ciekawych odkryć archeologicznych. Prowadzone w 1996 roku liczne prace wykopaliskowe oraz badania, potwierdziły ślady bytności człowieka z okresu neolitu i brązu. Odkryto ślady osadnictwa sprzed ponad 11 tysięcy lat, co należy do rzadkości w skali ogólnopolskiej.

4. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

4.1 Warunki klimatyczne

Klimat gminy Grodzisko Dolne związany jest z ukształtowaniem powierzchni i podziałem fizjograficznym. Tereny doliny Sanu i Wisłoka charakteryzują się mniej korzystnymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi. Tereny te stanowią rynnę spływu chłodnego i wilgotnego powietrza. Przeciwnie stanowią tereny Płaskowyżu Kolbuszowskiego, terasy wysokiej, gdzie panują korzystne warunki termiczno-wilgotnościowe.

Klimat obszarów leśnych tzw. mezoklimat lasów zależny jest od warunków topograficznych, które przekształcone są przez szatę roślinną. Amplitudy dobowe i wilgotności są tu małe, spada także prędkość wiatru. Zjawiskiem charakterystycznym mogą być wiatry lokalne powstające na skutek zróżnicowania w nagrzewaniu brzegów lasu. Z terenów otwartych, nagrzanych, następuje konwersja ciepłego powietrza, a w jego miejsce napływa chłodne powietrze z terenów zacienionych.

Klimat obszaru gminy Grodzisko Dolne charakteryzuje się średnią roczną temperaturą 7,5°C. Najniższe temperatury występują tu w styczniu i lutym: -4,5°C, natomiast najwyższe w lipcu: 18,5°C.

Średnie roczne sumy opadów atmosferycznych oscylują w granicach 670 mm i rozkładają się one nierównomiernie w ciągu roku. Najwięcej opadów występuje w miesiącach letnich (lipiec), a najmniej zimą (styczeń, luty). Na okres wegetacyjny przypada ponad 64% sumy rocznej opadu, co stanowi około 430 mm. Jest to czynnik korzystny z punktu widzenia potrzeb rolnictwa. Długość okresu wegetacyjnego kształtuje się między 210 a 220 dni. Pokrywa śnieżna zalega około 60 dni w roku. Okolice Grodziska położone są na szlaku katastrofalnych burz gradowych.

Średnia roczna prędkość wiatru wynosi tu od 2,3 do 2,7 m/s. Na omawianym obszarze notuje się przewagę wiatrów kierunku zachodniego (21,8%), południowo-zachodniego (14,9%) i południowo-wschodniego (12,3%), najrzadziej notuje się wiatry z kierunku północnego.

4.2 Środowisko przyrodnicze i ochrona przyrody.

4.2.1 Lasy.

Na terenie gminy Grodzisko Dolne lasy zajmują 23,2 % powierzchni – 1 820 ha. Lasy państwowe zajmują powierzchnię 1296,8 ha i zarządzane są przez Nadleśnictwo Leżajsk – Leśnictwo Zmysłówka (wchodzące w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie).

Większy kompleks leśny znajduje się w południowo-zachodniej części gminy. Wśród siedlisk dominują lasy mieszane świeże, wilgotne bory mieszane świeże oraz bory świeże. Lasy kompleksu Zmysłówka zajmują siedliska lasu świeżego, lasu mieszanego świeżego, wilgotnego boru mieszanego świeżego i boru wilgotnego. Przeważają lasy sosnowe i mieszane, z udziałem dębu, buku i grabu.

Lasy pełnią wielorakie funkcje: ochronną - polegającą na dodatnim oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze, produkcyjną - dostarczającą surowca drzewnego, owoców leśnych, ziół oraz społeczną - przede wszystkim jako teren dla rekreacji i turystyki. Lasy korzystnie oddziałują na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą.

Równie ważnym elementem przyrody są zasoby zwierzyny łownej. Najliczniejsza jest sarna, mniej liczne są dziki, kuny, borsuki, jelenie. W ostatnich latach zaczął pojawiać się jenot. Na terenach otwartych występują zające, bażant, kuropatwy.

Ważnym elementem szaty roślinnej są również zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, przydrożne, rosnące na placach, skwerach i nieruchomościach. Pieczę prawną nad utrzymaniem tej roślinności sprawują gminy. Niemal każde wycięcie drzewa i krzewów wymaga zezwolenia, a także rekompensaty dla środowiska przyrodniczego w postaci nowych nasadzeń w innych miejscach. Mimo zasady równoważenia strat w lokalnym środowisku przyrodniczym, nadal aktualna jest potrzeba zwiększenia zadrzewień i zakrzewień na terenach wiejskich, zakładanie zadrzewień i parków. Do tego celu nadaje się praktycznie każdy wolny fragment terenu użyteczności publicznej lub nieruchomości prywatnych. Zauważa się jeszcze wiele obszarów w gminach nie użytkowanych, szpecących chwastami, zaśmieceniem. Zagospodarowanie ich z wykorzystaniem drzew, krzewów, a nawet kwiatów, poprawiłoby niewątpliwie estetykę otoczenia, wzbogaciło środowisko przyrodnicze i urozmaiciło krajobraz. Działania w tej mierze zależą jednak od inicjatywy społeczności lokalnej.

W przypadku obszarów leśnych daje się zaobserwować utratę naturalnego charakteru drzewostanu na rzecz szybciej rosnących monokultur sosnowych. Może skutkować to obniżeniem odporności drzewostanów oraz zwiększeniem ich podatności na czynniki chorobotwórcze.

W lasach prywatnych zagrożeniem jest rozdrobnienie kompleksów. Powoduje to przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje zwierząt.

Dla lasów ogólnymi zagrożeniami są: pożary, kradzieże drewna, zaśmiecanie ich w pobliżu terenów mieszkaniowych, rekreacyjnych i dróg. Niewystarczająca jest także ilość i jakość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów.

4.2.2 Formy ochrony przyrody.

Gmina Grodzisko Dolne położona jest w obszarze szczególnie atrakcyjnym pod względem ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych.

Program NATURA 2000. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 ma na celu utrzymanie bioróżnorodności państw członkowskich UE poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory na ich terytorium. Podstawy prawne do jej tworzenia stanowią:

- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory tzw. „Siedliskowa”, stanowiąca podstawę do wydzielenia Specjalnego Obszaru Ochrony - SOO,
- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. „Ptasia” na podstawie której tworzy się Obszar Specjalnej Ochrony - OSO.

Obszary wytypowane do ochrony w ramach systemu Natura 2000 mają na celu utrzymanie bioróżnorodności państw członkowskich poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków flory i fauny na ich obszarze. Ochrona bioróżnorodności w tej sieci będzie realizowana na podstawie planów ochrony, których ustalenia będą wiążące dla planów zagospodarowania przestrzennego, planów urządzenia lasów itp.

Na terenie gminy Grodzisko Dolne nie znajdują się obszary Natura 2000. Obszary takie zlokalizowane są na terenach gmin sąsiadujących z omawianym obszarem.

Obszary przyrodnicze prawnie chronione. Gmina Grodzisko Dolne położona jest w obszarze atrakcyjnym pod względem ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych. Na

terenie gminy wielkoprzestrzennym systemem ochrony przyrody objęto cenne przyrodniczo tereny jako **Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu**. Znajduje się on w południowo-wschodniej części Płaskowyżu Kolbuszowskiego i obejmuje fragment doliny Wisłoka. Na terenie gminy Grodzisko Dolne zajmuje obszar o powierzchni 3 900 ha i obejmuje tereny rolnicze oraz obszary leśne. Na tarasach fluwioglacjalnych występują bory sosnowe i mieszane oraz torfowiska i łąki. W starorzeczach rosną łągi olszowo-jesionowe i wierzbowo-topolowe, spotyka się także szuwały oczeretowo-trzcinowe i mannowe, ponadto piętne łąki ostrożeńiowe. Występujące tu gatunki chronione to: goździk piaskowy i pyszny, kruszczyk szerokolistny, widłaki, grązel żółty, grzybienie białe, podkolan biały, barwinek pospolity. Krajobraz obszaru ma charakter rolniczy z płatami lasów.

Prawną ochroną przyrody w granicach gminy Grodzisko Dolne objęty jest **rezerwat leśny „Zmysłówka”**. Został utworzony w 1953 r. na powierzchni 2,44 ha. Rezerwat leży na Płaskowyżu Kolbuszowskim na wysokości 215-225m npm. Ochroną objęty jest fragment lasu mieszanego z udziałem modrzewia polskiego, o cechach zespołu naturalnego, w drzewostanie znajdują się liczne egzemplarze okazałych dębów, buków i modrzewi o pomnikowych wymiarach.

Na terenie gminy występują następujące zarejestrowane **pomniki przyrody**:

- 7 modrzewi polskich wieku około 150 lat, w miejscowości „Zmysłówka”, utworzone w 1978 r.,
- lipa wieku około 150 lat, w miejscowość Wólka Grodziska, pomnik utworzony w 1984r.

lipa wieku ponad 100 lat, w miejscowość Wólka Grodziska, pomnik utworzony w 1984 r

W wyniku zagospodarowywania przez ludzi nowych, dotychczas otwartych terenów, następuje ich fragmentaryzacja i przerwanie ciągłości istniejących układów, decydujących o zachowaniu równowagi przyrodniczej. Szczególnie dobrze to widać w przypadku budowy nowych ciągów komunikacyjnych, napowietrznych linii energetycznych wysokiego napięcia oraz tworzenia obszarów zwartej zabudowy.

4.3 Powietrze atmosferyczne.

(źródło: „Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim. Raport za rok 2013”, WIOŚ w Rzeszowie, kwiecień 2014).

Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami jest obecnie jednym z realizowanych priorytetowych kierunków ochrony środowiska. Dla poprawności wykonania tego zadania konieczne jest prowadzenie monitoringu powietrza. Pozwala to na badania i ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza. Informacje uzyskane w ramach funkcjonowania systemu monitoringu są podstawą do identyfikowania zagrożeń i podejmowania działań zmniejszających stopień zanieczyszczenia powietrza. Proces rozchodzenia się zanieczyszczeń w atmosferze uzależniony jest od warunków meteorologicznych, stąd nie zawsze w sposób właściwy można określić strefy skażenia.

W województwie podkarpackim ocenie pod kątem ochrony zdrowia podlegają 2 strefy: strefa miasto Rzeszów i strefa podkarpacka. Pod kątem ochrony roślin ocena wykonana jest dla strefy podkarpackiej. Gmina Grodzisko Dolne znajduje się na terenie strefy podkarpackiej – kod PL1802.

Klasyfikacja strefy ze względu na ochronę zdrowia

Zanieczyszczenia gazowe:

- dwutlenek siarki

Klasyfikacji dokonano w oparciu o wyniki pomiarów SO₂ ze stacji monitoringu powietrza oraz wyniki modelowania rozkładu stężeń SO₂. Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do

klasy A, co oznacza, że nie wystąpiło w 2013 r. zagrożenie przekroczenia dopuszczalnych stężeń ustalonych dla dwutlenku siarki w powietrzu.

- dwutlenek azotu

Klasyfikacji dokonano w oparciu o dostępne wyniki pomiarów NO₂ ze stacji monitoringu powietrza oraz wyniki modelowania rozkładu stężeń NO₂ w regionie. Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy A co oznacza, że nie wystąpiło w 2013 r. zagrożenie przekroczenia dopuszczalnych stężeń ustalonych dla dwutlenku azotu w powietrzu.

- tlenek węgla

Strefa podkarpacka zaliczona została do klasy A.

- benzen

Klasyfikacji dokonano na podstawie wyników badań oraz wyników modelowania rozkładu stężeń benzenu. Strefa podkarpacka zaliczona została do klasy A (dotrzymany roczny standard imisyjny dla benzenu).

Zanieczyszczenia pyłowe:

- pył zawieszony PM₁₀

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy C co oznacza, że wystąpiło przekroczenie wartości dopuszczalnych ustalonych dla pyłu PM₁₀ w powietrzu. Wyniki pomiarów i modelowania były podstawą do wyznaczenia obszarów przekroczeń pyłu PM₁₀ w województwie podkarpackim. Gmina Grodzisko Dolne nie znalazła się w w/w obszarze.

- pył zawieszony PM_{2.5}

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy C co oznacza, że wystąpiło przekroczenie wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji ustalonej dla pyłu PM_{2.5} w powietrzu. Wyniki pomiarów i modelowania były podstawą do wyznaczenia obszarów przekroczeń pyłu PM_{2.5} w województwie podkarpackim. Gmina Grodzisko Dolne nie znalazła się w w/w obszarze.

Zanieczyszczenia w pyłe PM₁₀:

W 2013 r. WIOŚ w Rzeszowie prowadził badania zawartości arsenu, kadmu, niklu, ołowiu w pyłe PM₁₀ na 4 stanowiskach pomiarowych, a benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ na 9 stanowiskach pomiarowych, z których wyniki uwzględniono w ocenie rocznej.

- arsen

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy A co oznacza, że nie wystąpiło zagrożenie przekroczenia wartości docelowej ustalonej dla arsenu w powietrzu.

- kadm

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy A co oznacza, że nie wystąpiło zagrożenie przekroczenia wartości docelowej ustalonej dla kadmu w powietrzu.

- nikiel

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy A co oznacza, że nie wystąpiło zagrożenie przekroczenia wartości docelowej, ustalonej dla niklu w powietrzu.

- ołów

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy A co oznacza, że nie wystąpiło zagrożenie przekroczenia wartości dopuszczalnej, ustalonej dla ołowiu w powietrzu.

- benzo(a)piren

Strefa podkarpacka zakwalifikowana została do klasy C co oznacza, że wystąpiło przekroczenie wartości docelowej ustalonej dla B(a)P w powietrzu. Wyniki pomiarów i modelowania były podstawą do wyznaczenia obszarów przekroczeń w województwie podkarpackim. Gmina Grodzisko Dolne znalazła się w obszarze przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

Zanieczyszczenia wtórne:

- ozon

Strefę podkarpacką zakwalifikowano do klasy A.

Klasyfikacja strefy ze względu na ochronę roślin

- dwutlenek siarki

Na podstawie wyników badań oraz wyników modelowania rozkładu stężeń SO₂ w ocenie rocznej za rok 2013 w zakresie dwutlenku siarki, w kryterium ochrony roślin, strefa podkarpacka zaliczona została do klasy A.

- tlenki azotu

W ocenie jakości powietrza w zakresie tlenków azotu, ze względu na ochronę roślin za rok 2013 strefa podkarpacka zaliczona została do klasy A.

- ozon

Na obszarze województwa podkarpackiego nie ma punktu pomiarowego do badań stężeń ozonu ze względu na ochronę roślin. Na podstawie dostępnych wyników pomiarów w ocenie jakości powietrza za rok 2013 strefę podkarpacką zakwalifikowano do klasy A w zakresie ozonu, w kryterium ochrony roślin.

Najczęściej występującymi charakterystycznymi zanieczyszczeniami powietrza są: pyły, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla. Największym antropogenicznym źródłem emisji różnych substancji jest proces spalania paliw. W strukturze emitowanych zanieczyszczeń przeważają zanieczyszczenia gazowe, a wśród nich: dwutlenek węgla, dwutlenek siarki, tlenki azotu i tlenek węgla. Znaczny wpływ na jakość powietrza ma emisja ze środków transportu. Emisja komunikacyjna stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają jakość powietrza atmosferycznego oraz wpływają na wzrost stężenia ozonu w troposferze.

Znaczny wpływ na zanieczyszczenie powietrza mają również lokalne przestarzałe kotłownie pracujące dla potrzeb centralnego ogrzewania oraz małe przedsiębiorstwa spalające węgiel w celach grzewczych i technologicznych. Nie posiadają one praktycznie żadnych urządzeń ochrony powietrza. Głównym paliwem w sektorze gospodarki komunalnej jest węgiel o różnej jakości i różnym stopniu zasiarczenia. Funkcjonujące w tym sektorze stare urządzenia grzewcze posiadają niską sprawność.

Największymi emitentami zanieczyszczeń do powietrza zlokalizowanymi na terenie gminy są:

- kotłownie indywidualne w gospodarstwach domowych opalane w większości węglem kamiennym,
- komunikacja drogowa.

4.4 Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.

5. WODY POWIERZCHNIOWE.

Główną rzeką gminy jest potok Leszczyńska wraz z dopływami, będący lewobrzeżnym dopływem rzeki Wisłok (lewobrzeżny dopływ Sanu), która przepływa w południowej części gminy (teren sołectwa Chodaczów). Potok Leszczyńska przepływa przez teren całej gminy z kierunku północnego zachodu na południowy wschód i wpada do rzeki Wisłok poza terenem gminy Grodzisko Dolne. Długość potoku Leszczyńska wynosi 16,3 km. Na odcinku 12,6 km potok został uregulowany. Ponadto na terenie gminy jest około 35 km otwartych rowów melioracyjnych założonych w różnych okresach.

Rzeka Wisłok na odcinku przepływu przez tereny gminy Grodzisko Dolne ma charakter dolinny z licznymi meandrami. Wysokie stany występują w okresie wiosennym i letnim, spowodowane są one roztopami (wiosna) i intensywnymi opadami letnimi przypadającymi na miesiące czerwiec i lipiec. Minimalne stany wód przypadają na miesiące wrzesień i październik. W okresie wysokich stanów wody Wisłoka występują z koryta i zalewają część swej doliny.

Na terenie gminy zlokalizowane są 3 zbiorniki retencyjne:

- „Czyste” w Grodzisku Dolnym o powierzchni 9,88 ha i pojemności 100,6 tys. m³, zasilany z rowu melioracyjnego. Zbiornik pełni funkcję retencyjno-rekreacyjną.
- „Grodzisko Górne” o powierzchni 0,55 ha i pojemności 5 tys. m³, usytuowany na potoku Leszczyńska w Grodzisku Górnym.
- „Wólka Grodziska” - o powierzchni 0,41 ha i pojemności 3,70 tys. m³, usytuowany na potoku Leszczyńska. Zbiornik znajduje się w miejscowości Wólka Grodziska.

Ponadto na terenie gminy występuje ponad 20 oczek polodowcowych (jeziorek) częściowo zamulonych.

Zbiorniki małej retencji są niezbędne dla utrzymania poziomu wód gruntowych, stanowią również źródło zasilania wód podziemnych. Łagodzą skutki ekstremalnych zjawisk takich jak susza, czy powódź. Są również wykorzystywane dla celów rekreacyjnych, podnoszą atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną terenów przyległych, mogą być także wykorzystane dla celów energetycznych. Zbiorniki retencyjne wzbogacą bioróżnorodność przez renaturalizację i rehabilitację ekosystemów. Wpłyną wydatnie na poprawę bilansu wodnego.

Uwzględniając podział Polski na regiony wodne (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych Dz. U. 126, poz. 878 z późn. zm.) omawiany teren należy do zlewni rzeki Wisły i jako jednostka bilansowa należy do Regionu Wodnego Górnej Wisły, znajdującego się w obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie. W dniu 16 stycznia 2014r. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dn. 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012r., poz. 145 z późn. zm.) ustanowił warunki korzystania z wód regionu wodnego Górnej Wisły – Rozporządzenie nr 4/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Teren gminy Grodzisko Dolne zlokalizowany jest na obszarze następujących jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych:

1) JCWP

Lp.	nr JCWP	Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP)		Scalona część wód powierzchniowych (SCWP)	Typ JCWP	Status	Cel środowiskowy
		Europejski kod JCWP	Nazwa JCWP				
1.	640	PLRW2000172267992	Dopł. w Budach Łańcuckich	GW0822	Potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna część wód	dobry stan wód
2.	530	PLRW20001622692	Leszczyńska	GW0822	Potok nizinny lessowo-gliniasty (16)	silnie zmieniona część wód	dobry potencjał wód
3.	642	PLRW20001722714	Dopł. spod Chałupki Dębnińskich	GW0828	Potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna część wód	dobry stan wód
4.	644	PLRW200017227189	Błotnia	GW0828	Potok nizinny	naturalna część wód	dobry stan wód

					piaszczysty (17)		
5.	639	PLRW200017226792	Dopływ ze Stawów Korniaktowskich	GW0822	Potok nizinny piaszczysty (17)	silnie zmieniona część wód	dobry potencjał wód
6.	1767	PLRW20001922699	Wisłok od Starego Wisłoka do ujścia	GW0822	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)	silnie zmieniona część wód	dobry potencjał wód

2) JCWPd

Lp.	Jednolita część wód podziemnych (JCWPd)		Cel środowiskowy
	Europejski kod JCWPd	Nazwa JCWPd	
1.	PLGW2200127	127	dobry stan ilościowy i chemiczny

Monitoring wód powierzchniowych

(źródło: „Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2012 roku” – WIOŚ w Rzeszowie, 2013)

Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego, ocena spełniania wymagań ustalonych dla obszarów chronionych, ocena stanu chemicznego i ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w 2012 r. została wykonana w oparciu o obowiązujące przepisy prawne w tym zakresie oraz wytyczne opracowane w GIOŚ.

Poniżej przedstawiono wyniki klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego rzek w jednolitych częściach wód powierzchniowych monitorowanych w roku 2012:

1) Wisłok od Starego Wisłoka do ujścia

Kod JCW PLRW20001922699

Punkt pomiarowo-kontrolny: Wisłok - Tryńcza PL01S1601_1940

Stan chemiczny – dobry

Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych – nie

Stan/potencjał ekologiczny – umiarkowany

Stan JCWP - zły

2) Błotnia

Kod JCW PLRW200017227189

Punkt pomiarowo-kontrolny: Błotnia - Wierzawice PL01S1601_3243

Stan chemiczny – dobry

Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych – nie

Stan/potencjał ekologiczny – słaby

Stan JCWP - zły

Podstawowymi źródłami antropogenicznego zanieczyszczenia wód powierzchniowych są odprowadzane do wód (surowe lub niedostatecznie oczyszczone) ścieki:

- komunalne z jednostek osadniczych,
- wody opadowe z terenów zurbanizowanych,
- spływy powierzchniowe z terenów rolniczych (głównie związków biogenych) i komunikacyjnych.

6. WODY PODZIEMNE.

Teren gminy Grodzisko Dolne jest obszarem zasobnym w wody podziemne, które są głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze. Wody podziemne o znaczeniu gospodarczym występują w utworach czwartorzędowych. Wody w utworach trzeciorzędowych mają niewielkie znaczenie użytkowe i wyłącznie lokalny charakter. Występowanie poziomów wodonośnych jest ściśle uzależnione od budowy geologicznej i tektoniki starszego podłoża. Na terenie gminy wody podziemne z utworów czwartorzędowych częściowo objęte są ochroną jako Główny Zbiorniki Wód Podziemnych GZWP nr 425 Stalowa Wola-Rzeszów-Dębica. Ochrona GZWP wynika na tych obszarach z istniejących i obowiązujących przepisów (*Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne – t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019 z późniejszymi zmianami*).

Często poziomy czwartorzędowe nie są izolowane od powierzchni terenu warstwą utworów nieprzepuszczalnych. Istnieje zatem duże ryzyko narażenia tych wód na wpływy zanieczyszczenia antropogenicznego. Zasoby wód podziemnych w gminie związane są bezpośrednio z infiltracją wód opadowych oraz z dolinami rzecznyymi, a przez to narażone na kontakty z zanieczyszczonymi wodami rzek.

Wody podziemne wymagają ochrony jakości przede wszystkim z uwagi na fakt wykorzystywania ich na szeroką skalę jako podstawowe źródło dla celów zaopatrzenia ludności w wodę oraz jako uzupełnienie wykorzystywanych wód powierzchniowych o niższej jakości. Ponadto stanowią rezerwę wody pitnej dla przyszłych pokoleń. Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o ilości i stanie chemicznym wód podziemnych, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych ukierunkowanych na osiągnięcie dobrego stanu wód, a także na potrzeby wypełnienia obowiązków sprawozdawczych wobec Komisji Europejskiej.

Monitoring jakości wód podziemnych prowadzony jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na poziomie krajowym (sieć krajowa) oraz w sytuacjach uzasadnionych specyficznymi potrzebami regionu, także w sieciach regionalnych. Przedmiotem monitoringu są jednolite części wód podziemnych (JCWPd), stanowiące określoną objętość wód podziemnych, występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych. Wyróżnia się następujące formy monitoringu JCWPd: monitoring stanu chemicznego i monitoring stanu ilościowego.

W granicach administracyjnych województwa podkarpackiego znajduje się siedem jednolitych części wód podziemnych. Żadna z wymienionych JCWPd nie ma statusu zagrożenia nieosiągnięcia dobrego stanu. W związku z powyższym badania stanu chemicznego wód podziemnych prowadzone są tu tylko w sieci monitoringu diagnostycznego. Na terenie gminy Grodzisko Dolne monitoring wód podziemnych nie jest prowadzony. Jakość wody podziemnej jest stale kontrolowana na ujęciach komunalnych przez Stację Sanitarno-Epidemiologiczną.

7. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.

Głównym przepisem prawa, odnoszącym się do zagadnień gospodarki wodnej jest ustawa - Prawo wodne. Przepisy te przewidują prowadzenie zintegrowanej gospodarki wodnej, realizowanej zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Zakładają też zlewniowe kształtowanie i ochronę zasobów wodnych. Taki system gospodarowania oznacza całościowe spojrzenie na tworzenie się zasobów wodnych, możliwość ich wykorzystania i wszelkie procesy zachodzące w zlewni. Sprzyjać temu winna polityka ekologiczna państwa, która będzie ukierunkowana na przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym

właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie między innymi odpowiednich źródeł poboru wody. Zgodnie z ustawą Prawo wodne korzystanie z zasobów wodnych nie może powodować pogorszenia stanu ekologicznego wód i ekosystemów od nich zależnych, a także marnotrawstwa wody, marnotrawstwa energii wody, ani wyrządzania szkód.

Teren gminy Grodzisko Dolne jest obszarem zasobnym w wodę podziemną, która stanowi główne źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze. Do zbiorowego zaopatrzenia wykorzystywane są wody poziomu czwartorzędowego. Pobór wody na potrzeby wodociągu grupowego odbywa się z trzech ujęć:

- ujęcie „Grodzisko”, w skład którego wchodzi 5 studni wierconych (1 studnia nieeksploatowana) zlokalizowanych na terenie pól uprawnych wsi Grodzisko Górne, w północnej części tej miejscowości i północnej części gminy. Łączna wydajność eksploatacyjna ujęcia wynosi $Q_{\max h} = 185,3 \text{ m}^3/\text{h}$.
- ujęcie „Zmysłówka”, w skład którego wchodzi 2 studnie głębinowe (pracujących przemiennie) położone na granicy zabudowy wsi Zmysłówka i pól uprawnych, w centrum tej miejscowości, w południowo-zachodniej części gminy. Wydajność eksploatacyjna ujęcia wynosi $Q_{\max h} = 15,3 \text{ m}^3/\text{h}$.
- ujęcie „Żołyńia” w skład którego wchodzi jedna studnia głębinowa o wydajności eksploatacyjnej $Q = 15,0 \text{ m}^3/\text{h}$, zlokalizowana przy rozproszonej zabudowie osady Grabnik w gminie Żołyńia, przy granicy z gminą Grodzisko Dolne w jej południowo-zachodniej części. Obecnie ujęcie to nie jest eksploatowane i stanowi ujęcie awaryjne dla gminy.

Woda jest pobierana dla zaopatrzenia mieszkańców i obiektów położonych na terenie następujących miejscowości:

- Gmina Grodzisko Dolne: Grodzisko Dolne, Grodzisko Górne, Wólka Grodziska, Zmysłówka, Grodzisko Nowe, Chodaczów, Laszczyny, Opaleniska, Podlesie
- Gmina Tryńcza: Gniewczyzna Tryniecka i Gniewczyzna Łańcucka (zabudowania przy granicy z gminą Grodzisko Dolne)
- Gmina Leżajsk: Chałupki Dębniańskie (zabudowania przy granicy z gminą Grodzisko Dolne).

Woda na potrzeby wodociągu komunalnego jest dobrej jakości nie wymagającej uzdatniania.

Długość sieci wodociągowej wynosi 91,44 km, ilość przyłączy – 2306. Obecnie gmina jest w 100% zwodociągowana. W roku 2013 pobór wody z ujęć wyniósł 248 tys. m^3 :

- studnie zlokalizowane w miejscowości Grodzisko Górne 191 tys. m^3
- studnie zlokalizowane w miejscowości Zmysłówka 57 tys. m^3 .

Na terenie gminy Grodzisko Dolne funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków:

- 1) Oczyszczalnia w m. Grodzisko Dolne. Jest to oczyszczalnia biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 400 m^3/d . Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest potok Leszczynka.
- 2) W grudniu 2011 r. oddano do użytku oczyszczalnię ścieków w miejscowości Chodaczów. Jest to mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia o wydajności $Q_{\text{dśr}} = 340 \text{ m}^3/\text{d}$. Jest oparta na tak zwanych reaktorach porcjowych w układzie SBR. W przyszłości oczyszczalnię można rozbudować do wydajności 940 m^3/d . Odbiornikiem ścieków jest rzeka Wisłok.

Kanalizacja w gminie obejmuje następujące miejscowości: Wólka Grodziska, Grodzisko Górne, Grodzisko Dolne-Miasteczko, Grodzisko Dolne, Grodzisko Nowe oraz Chodaczów. Kanalizacja w m. Grodzisko Nowe oraz Chodaczów została wybudowana w roku 2010 (łącznie 25 km sieci).

Długość sieci kanalizacyjnej w całej gminie wynosi – 90,7 km. Ilość przyłączy 1361 [szt.].

Ilość ścieków oczyszczonych, odprowadzonych do odbiornika w 2013r. wyniosła 138 tyś. m³, w tym:

- oczyszczalnia Grodzisko Dolne, odbiornik potok Leszczynka: 113 tyś. m³
- oczyszczalnia Chodaczów, odbiornik rzeka Wisłok: 25 tyś. m³.

Na terenie gminy występuje kilka przydomowych oczyszczalni ścieków o pojemności do 7,5 m³/d. Pozostałe gospodarstwa w miejscowościach, w których nie ma kanalizacji posiadają zbiorniki bezodpływowe (szamba), nie zawsze szczelne. Na terenie gminy zinventaryzowanych jest 431 szamb. W miarę rozbudowy sieci kanalizacji będą kolejno przejmowane ścieki z poszczególnych zlewni (sołectw) i likwidowane w ten sposób „dzikie” miejsca wprowadzania ścieków sanitarnych do środowiska.

W celu wypełnienia zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej, przyjętych w Traktacie Akcesyjnym Polski do Unii Europejskiej, w części dotyczącej dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, został sporządzony przez Ministra Środowiska, a następnie zatwierdzony przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003 r., Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK z 2005r.). Ostatnia - trzecia Aktualizacja KPOŚK została zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r. (AKPOŚK 2010). Celem trzeciej Aktualizacji Programu było ustalenie realnych terminów zakończenia inwestycji w aglomeracjach, które ze względu na opóźnienia inwestycyjne nie zrealizują zaplanowanych zadań do końca 2010 r.

Aglomeracja Grodzisko Dolne została ujęta w Załączniku 4 Aktualizacji KPOŚK z 2005 roku jako Aglomeracje o RLM $\geq 2000 < 15000$ w których oczyszczalnie ścieków osiągną efekt ekologiczny zgodny z wymaganiami prawa w latach 2014-2015. Niniejszy dokument stanowi wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych do 2015 r. Aglomeracja Grodzisko Dolne i inwestycje wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych, zostały ujęte również w Załączniku 1 Aktualizacji KPOŚK z 2009 roku jako Aglomeracja priorytetowa dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego.

W grudniu 2011 r. oddano do użytku oczyszczalnię ścieków w miejscowości Chodaczów. W 2010 r. wybudowano kanalizację w miejscowościach Grodzisko Nowe oraz Chodaczów o długości 25 km.

W przyszłości planowane jest wykonanie kanalizacji i podłączenie do oczyszczalni pozostałych miejscowości: Laszczyny, Opaleniska, Zmysłówka i Podlesie. Na terenie miejscowości Laszczyny podczas budowy systemu kanalizacji sanitarnej powstaną 4 przydomowe oczyszczalnie ścieków. Przydomowe oczyszczalnie powstaną w związku z problemami w terenie z podłączeniem kanalizacji sanitarnej oraz z nieopłacalnością podłączenia tych gospodarstw do kanalizacji. Oczyszczalnia w Chodaczowie przejmie ścieki przyjmowane do oczyszczalni w Grodzisku Dolnym, która przeznaczona jest do likwidacji w przeciągu około 10 lat.

7.1 Zasoby surowców mineralnych.

Teren gminy Grodzisko Dolne położony jest poza zasięgiem intensywnej gospodarki górnictwo-przemysłowej.

Na terenie gminy znajdują się złoża rozpoznane szczegółowo znajdujące się w Bilansie zasobów kopalin w Polsce:

Złoża gazu ziemnego:

- „Żołynia-Leżajsk-1” – o zasobach wydobywalnych 861,64 mln m³, złożo eksploatowane
- „Grodzisko Dolne” – o zasobach wydobywalnych 142,33 mln m³, złożo eksploatowane
- „Chałupki Dębniańskie” – o zasobach wydobywalnych 208,66 mln m³, złożo eksploatowane.

Złożo piasków:

- „Laszczyń” – piaski o zasobach 117 tys. ton

Nazwa złoża	2010	2011	2012	2013
Złożo piasku „Laszczyń” (nr koncesji) Oś.6522.5.2011				
-ilość [Mg]	3875,2	8884,0	755,2	912,0
-opłata eksploatacyjna przypadająca gminie	1116,07 zł	2718,51 zł	231,32 zł	199,8 zł
Złożo gazu ziemnego „Żołynia-Leżajsk” (nr koncesji) 107/94				
-ilość [m ³]	5 142,076	4 758,088	5 614,245	4 618,018
-opłata eksploatacyjna przypadająca gminie	17 369,94 zł	16 815,09 zł	19 840,82 zł	16 791,08 zł
Złożo gazu ziemnego „Grodzisko Dolne” (nr koncesji) 17/2008				
-ilość [m ³]	4 374,807	4 409,012	4 293,528	4 247,563
-opłata eksploatacyjna przypadająca gminie	14 778,0 zł	15 867,6 zł	15 172,8 zł	15 444,0 zł

W ostatnich latach podjęte zostały działania zmierzające do ukrócenia tzw. „dzikiej” eksploatacji kopalin oraz eliminowania jej z terenów rolniczych i leśnych. W wyniku takiej eksploatacji następuje dewastacja powierzchni ziemi, wynikająca z nieuporządkowanego wydobycia przez miejscową ludność. Wyrobiska te najczęściej są niewielkie, lecz stanowią duże zagrożenie środowiska. Są one często miejscem tworzenia się nielegalnych wysypisk śmieci.

Obecnie eksploatowane tereny powinny posiadać opracowaną dokumentację geologiczną wraz z podanym kierunkiem rekultywacji po zakończeniu eksploatacji. Pozwala to zminimalizować ujemne skutki wydobycia na środowisko naturalne.

7.2 Gleby.

Użytki rolne stanowią 70% powierzchni gminy, przy przeważającym areale gleb bielcowych klasy III i IV. Według klas bonitacyjnych najlepsze gleby posiadają wsie: Chodaczów, Grodzisko Górne i Wólka Grodziska.

Na obszarze gminy typami gleb najczęściej występującymi są: gleby pseudobielicowe, gleby brunatne wylugowane i kwaśne, mady oraz gleby piaskowe różnych typów genetycznych. Koncentrują się po stronie wschodniej i zachodniej potoku Leszczyńka,

w obszarach wyżej położonych. Obejmują one wierzchowiny, stoki, spłaszczenia stokowe częściowo wchodząc w dna dolin.

W gminie Grodzisko Dolne gleby kwaśne i bardzo kwaśne stanowią 78% użytków rolnych. W dolinie Leszczyńki występują mady o łagodniejszym odczynie słabokwaśnym pH 5,5. Wytworzone są one z pyłów zwykłych i ilastych, porośnięte są łągami oraz na pyłach wodnego pochodzenia grądami. Są to gleby okresowo podmokłe.

W obrębie Doliny Wisłoka dominują gleby typu mad rzecznych. Wzdłuż doliny ciągną się nieprzerwanym pasmem mady lekkie, średnie, oraz ciężkie. Procesy glebotwórcze rozwinęły się tutaj w warunkach znacznego nasycenia wilgocią, spowodowanego bliskością poziomu wód gruntowych.

Ostatnim typem występującym w południowo-wschodniej części gminy są gleby piaskowe różnych typów genetycznych (bielicowe, brunatne), wytworzone na piaskach słabo gliniastych.

Pod wpływem czynników naturalnych oraz antropogenicznych zachodzi pogorszenie właściwości użytkowych gleby, czyli ich degradacja. Głównymi przyczynami, które powodują obniżenie właściwości produkcyjnych gleb są: eksploatacja surowców mineralnych, niewłaściwe użytkowanie rolnicze gleb, błędne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów sztucznych oraz oddziaływanie przemysłu, transportu i gospodarki komunalnej. Z punktu widzenia ochrony środowiska najważniejsze jest zapobieganie zanieczyszczeniom metalami ciężkimi. Tego typu zanieczyszczenia występują na terenach i w otoczeniu zakładów przemysłowych, elektrowni, na terenach miast i aglomeracji, w pobliżu tras komunikacyjnych oraz w obszarach objętych oddziaływaniem składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

Stan gleb na terenie gminy Grodzisko Dolne jest na ogół dobry. Nie stwierdzono oddziaływania przemysłu, w tym siarkowego, a tym samym zmian w naturalnych właściwościach fizyko-chemicznych gleb. Stopień zanieczyszczenia chemicznego gleb w gminie jest znikomy, nie stwierdza się wpływu emisji przemysłowych na poziom zawartości metali ciężkich i aktywność promieniotwórczą w glebie.

7.3 Edukacja ekologiczna

Zjawiska takie jak eksplozja demograficzna oraz konsumpcyjny model życia powodują, iż następuje stopniowa degradacja środowiska przyrodniczego. Zachodzi więc konieczność zmiany relacji między gospodarką człowieka a środowiskiem, na rzecz rozwoju zrównoważonego. Potrzeba stosowania zasady ekorozwoju powinna być szeroko rozpowszechniona wśród wszystkich grup społeczeństwa.

Realizacja programu edukacyjnego dotyczącego ochrony środowiska i ekologii powinna być finansowana ze środków powiatowych i gminnych funduszy zgodnie z obowiązującą ustawą Prawo ochrony środowiska.

Ze względu na zróżnicowany poziom wiedzy społeczeństwa na temat problemów ochrony środowiska oraz ekologii, prowadzenie programu edukacyjno-informacyjnego powinno być przeprowadzane na różnych poziomach zaawansowania wiedzy oraz dla poszczególnych grup wiekowych.

Wobec powyższego odbiorcami programu edukacyjnego są:

- dzieci (przedszkola, szkoły podstawowe) i młodzież,
- nauczyciele,
- dorośli mieszkańcy w następujących grupach zawodowych: urzędnicy administracji państwowej, przedstawiciele biznesu,
- pozostali dorośli mieszkańcy.

Pomoc specjalistycznych instytucji i organizacji w edukacji ekologicznej

W realizacji tego przedsięwzięcia powinno się korzystać z pomocy organizacji i instytucji, zajmujących się edukacją ekologiczną. Wykaz wszystkich fundacji w dziedzinie ochrony środowiska nadzorowanych przez ministra ds. środowiska i funkcjonujących na terenie kraju znajduje się pod adresem internetowym: www.mos.gov.pl/publikac/Raporty_opracowania/fundacje

Wskazówki dla edukacji ekologicznej mieszkańców gmin

Dla dzieci w wieku przedszkolnym zaleca się zorganizowanie tzw. ścieżki dydaktycznej (wycieczki) do rezerwatu przyrody lub w pobliże pomników przyrody. Przed przystąpieniem do zorganizowania ścieżki dydaktycznej należy przeprowadzić pogadankę na temat ochrony różnych gatunków roślin i zwierząt na terenie rezerwatu, zasad zachowania się i postępowania na terenach objętych ochroną itp., a po powrocie ze ścieżki dydaktycznej dzieci uczestniczą w konkursie plastycznym, poprzedzonym omówieniem wrażeń z wycieczki.

W młodszych klasach szkoły podstawowej (kl. I-III), na zajęciach nauczania zintegrowanego, proponuje się stworzenie podobnej ścieżki dydaktycznej oraz przygotowanie przedstawień i konkursów z dziedziny ochrony przyrody.

Program edukacyjny i informacyjny dla starszych uczniów szkół wszystkich typów oprócz realizowania treści ekologicznych zawartych w programach nauczania będzie polegał na:

- przeprowadzaniu pogadanek przez nauczycieli i specjalistów ds. ochrony środowiska wraz z rozpropagowaniem ulotek, broszur, kalendarzyków, planów lekcji i innych materiałów reklamowych,
- cykliczne powtarzanie tematów dotyczących prawidłowego postępowania z odpadami oraz zasad zachowania się i postępowania na terenach objętych ochroną itp.

W ramach zajęć dodatkowych proponuje się:

- wykonanie przez uczniów filmów o tematyce ekologicznej przy użyciu kamery amatorskiej w ramach działalności operatorskiego kółka zainteresowań,
- przeprowadzanie konkursów fotograficznych, plastycznych,
- udział w konkursach o charakterze ponadregionalnym i krajowym,
- wykonanie broszur, ulotek i plakatów o tematyce ekologicznej przez uczniów na zajęciach kółka plastycznego czy informatycznego;
- wykonanie foliogramów przez uczniów, np. na zajęciach kółka plastycznych czy w ramach zajęć z podstaw informatyki,
- przeprowadzanie prostych ćwiczeń praktycznych w ramach kółka chemicznego,
- organizowanie sesji filmów dydaktycznych oraz wprowadzanie gier komputerowych w celu uatrakcyjnienia zajęć dodatkowych o tematyce gospodarki odpadami i ochrony środowiska.

Nauczyciele stanowią grupę osób, która kształtuje postawy ekologiczne dzieci i młodzieży oraz pośrednio postawy rodziców. Wobec powyższego proponuje się przeprowadzenie warsztatów ekologicznych dla nauczycieli, obejmujących zagadnienia z dziedziny ekologii, ochrony powietrza, wód i ziemi oraz gospodarki odpadami. Zachęca się także nauczycieli do tworzenia programów autorskich oraz wprowadzania pojedynczych lekcji w ramach kształcenia szkolnego z zakresu gospodarki odpadami, a także nawiązywania kontaktów międzyszkolnych w formie przedstawień, konkursów, olimpiad i in.

Sposobem zbliżania rodziców do problemów edukacji ekologicznej jest ich udział w zajęciach otwartych o tematyce ekologicznej, pogadankach ekologicznych połączonych

z projekcją przeźroczy i krótkich filmów, prowadzenie gazetek ekologicznych, udział w akcjach sprzątania świata i innych działań związanych z ekologią itp.;

Dla grupy dorośli mieszkańcy celowe jest rozpowszechnianie ulotek, broszur czy plakatów o tematyce ekologicznej, urządzanie konkursów i festynów, konferencji i innych imprez masowych o tematyce ekologicznej, czy udzielanie profesjonalnych porad z zakresu rolnictwa ekologicznego, gospodarstw agroturystycznych.

Na terenie gminy działania w zakresie edukacji ekologicznej skierowane są głównie do dzieci i młodzieży szkolnej w formie przedmiotów w programach szkolnych, konkursów, olimpiad, wystaw, wycieczek, kiermaszy, obchodzone są min. Światowy Dzień Ziemi oraz tzw. Sprzątanie Świata.

Corocznie organizowany jest konkurs ekologiczny „Przyjaźni środowisku” połączony z zawodami wędkarskimi nad Zalewem „Czyste” z okazji „Dnia Dziecka”. Uczestnicy rozwiązują test z pytaniami związanych ze środowiskiem i ekologią. Zwycięscy otrzymują nagrody książkowe o tematyce przyrodniczej. Edukacja ekologiczna prowadzona jest również w prasie lokalnej poprzez liczne artykuły związane z tematyką środowiska i ekologii. Organizowane są seminaria ekologiczne dla zainteresowanych mieszkańców gminy.

Na terenie powiatu leżajskiego odbywa się „Festyn ekologiczny”, w którym mogą zaprezentować się wystawcy z gospodarstw ekologicznych i zakładów przetwórczych, podczas tej imprezy odbywają się wykłady z zakresu ekologii, liczne konkursy związane z ekologią oraz prezentowane są potrawy ekologiczne połączone z ich degustacją.

Zagadnienia związane z ochroną środowiska, rolnictwem ekologicznym czy agroturystyką poruszane są w ramach szkoleń prowadzonych dla rolników przez Powiatowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Leżajsku. Na terenie gminy działają 4 gospodarstwa agroturystyczne (2 – Grodzisko Dolne, 1 – Grodzisko Nowe, 1 – Zmysłówka) oraz kilka ekologicznych plantacji orzecha włoskiego i czarnej porzeczki.

7.4 Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

Wykorzystanie energii stanowi jedną z podstawowych przesłanek rozwoju gospodarczego, społecznego i poprawy jakości życia. Zapotrzebowanie na energię nieustannie rośnie, a problem zaspokajania potrzeb energetycznych jest stale aktualny. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych może w znacznym stopniu przyczynić się do poprawy jakości powietrza atmosferycznego oraz ograniczenia zużycia krajowych zasobów surowców. Obecnie głównym źródłem energii odnawialnej w kraju jest biomasa i energia wodna. Natomiast energia geotermalna, wiatru i promieniowania słonecznego mają mniejsze znaczenie.

Pobór wody dla potrzeb energetycznych jest bardzo korzystny zarówno ze względów ekologicznych, jak i ekonomicznych, gdyż do krajowego systemu przesyłu energii, trafia czysta tzw. „biała” energia. Brak na terenie gminy wykorzystania wód powierzchniowych i płynących do produkcji czystej energii elektrycznej w oparciu o mechaniczną energię wody. Główny potok Leszczyńka ma zbyt mały przepływ wód a przekształcenie środowiska naturalnego potoku uniemożliwia produkcję energii elektrycznej. Rzeka Wisłok znajdująca się przy południowej granicy gminy może być wykorzystana do produkcji energii za pomocą małych elektrowni wodnych.

Na terenie gminy planowana była budowa małej elektrowni wodnej na rzece Wisłok w miejscowości Chodaczów. Inwestycja ze względu na rodzaj i lokalizację w granicach obszaru chronionego krajobrazu wymagała przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko. Postanowieniem z dnia 12.09.2013 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie odmówił uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia pn.: „Budowa małej

elektrowni wodnej w miejscowości Chodaczów, gmina Grodzisko Dolne w km 11+560 rzeki Wisłok”, uzasadniając, że pomimo realizacji przedsięwzięcia poza granicami Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, w efekcie dojdzie do przerwania ciągłości biologicznej rzeki Wisłok, stanowiącej dopływ Sanu (obszar Natura 2000). W związku z brakiem uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia przez RDOŚ w Rzeszowie, została wydana decyzja odmowna dotycząca uwarunkowań środowiskowych na realizację tego przedsięwzięcia.

W zakresie energii słonecznej coraz częściej instalowane są kolektory słoneczne zarówno przez osoby prywatne jak i firmy, ponieważ w przeciwieństwie do tradycyjnych zasobów energii nie powodują zanieczyszczenia środowiska. Obecnie na terenie gminy brak rozbudowanych instalacji słonecznych. Energia słoneczna poprzez kolektory słoneczne wykorzystywana jest w prywatnych domach jednorodzinnych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej lub do wspomagania ogrzewania budynków. Obecnie na terenie gminy jest kilkanaście instalacji słonecznych (kolektorów). Istotnym elementem ograniczającym stosowanie tego typu instalacji jest ich koszt.

Na terenie gminy Grodzisko Dolne w ogrzewaniu wciąż przeważa jako paliwo węgiel kamienny, głównie ze względu na wysokie ceny oleju opałowego i gazu oraz niedostępność do sieci gazowych niektórych miejscowości. Obecnie na terenie gminy około 60% gospodarstw ma dostęp do gazu ziemnego. Są to miejscowości: Grodzisko Dolne (596 odbiorców), Grodzisko Górne (576 odbiorców), Wólka Grodziska (221 odbiorców), Grodzisko Nowe (169 odbiorców). Coraz bardziej popularna staje się termomodernizacja budynków wykonanych w latach poprzednich. Na terenie Gminy w ostatnich latach zrealizowano modernizację budynków użyteczności publicznej oraz kotłowni w tych budynkach.

Największe szanse rozwoju posiada obecnie energetyczne wykorzystywanie biomasy (drewno z szybko rosnących drzew i krzewów, słomy zbóż i rzepaku). Coraz popularniejsze stają się piece na biomasę w domach jednorodzinnych oraz obiektach użyteczności publicznej. Produkcja eko-paliw jest ogromną szansą dla terenów wiejskich i w bilansie kosztów i korzyści jest opłacalna w całym systemie gospodarczym. Szanse mają tereny o przewadze gleb słabszych, które mogą produkować surowiec do bioetanolu, jak i rejony gleb lepszych mogące rozwinąć produkcję rzepaku.

Energia wiatru jest jednym z odnawialnych źródeł energii. Współcześnie stosowane turbiny wiatrowe przekształcają ją na energię mechaniczną, która dalej zamieniana jest na elektryczną. Na terenie gminy istnieją dogodne warunki na lokalizację wiatraków pozyskujących energię z siły wiatru, w związku z tym możliwa jest budowa tego typu instalacji. 30 czerwca 2010 roku Gmina Grodzisko Dolne podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia II zmiany studium uwarunkowań i kierunku zagospodarowania przestrzennego gminy oraz sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Przedmiotem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest obszar, obejmujący północno-wschodnią część gminy: miejscowości Wólka Grodziska, Grodzisko Górne i część Grodziska Dolnego. W granicach obszaru objętego planem, planowanie jest przeznaczenie terenów m.in. pod: budowę turbin farmy wiatrowej. Prace związane z opracowaniem planu wydłużyły się ze względu na konieczność przeprowadzenia dodatkowych badań i ekspertyz, które wykluczają ewentualny wpływ farmy wiatrowej na tereny podlegające ochronie, znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie analizowanego terenu, gdzie jednym z celów ochrony są nietoperze. Wynikiem tych prac jest „Raport z rocznego monitoringu chiropterologicznego i awifauny dla przedsięwzięcia polegającego na budowie farmy wiatrowej w gminie Grodzisko Dolne”. W dniu 27.02.2014r. RDOŚ w Rzeszowie, zaopiniował pozytywnie projekt zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grodzisko Dolne. Obecnie trwa dalszy proces

opiniowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających budowę farmy wiatrowej na terenie Gminy.

8. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

8.1 Hałas i wibracje.

Stan środowiska ze względu na jego zanieczyszczenie hałasem i wibracjami określa klimat akustyczny, rozumiany jako wynik różnych grup hałasu i wibracji. Hałasem nazywa się niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego, działające za pośrednictwem powietrza na ośrodek słuchu i inne zmysły oraz elementy organizmu człowieka. W przypadku wibracji drgania przenoszone są przez ciała stałe.

Ze względu na środowisko występowania hałas dzieli się na trzy podstawowe grupy:

- hałas w przemyśle (przemysłowy),
- hałas w pomieszczeniach mieszkalnych, użyteczności publicznej i na terenach wypoczynkowych (komunalny),
- hałas od środków transportu (komunikacyjny).

Największymi źródłami zagrożenia hałasem są ruch kołowy i nieodpowiednia lokalizacja zakładów przemysłowych.

Hałas drogowy i kolejowy nie odgrywa w gminie większej roli. Na terenie Gminy Grodzisko Dolne znajdują się jedynie drogi powiatowe i gminne. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa dla ruchu towarowo-pasażerskiego. O jego poziomie na obszarach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowych decydują takie czynniki jak: natężenie ruchu, ilość pociągów towarowych, prędkość pociągów, położenie torów i płynność ruchu pociągów, ukształtowanie terenu, przez który przebiega linia kolejowa, charakter obudowy linii kolejowej oraz odległość pierwszej linii zabudowy od skrajnego toru.

Na poziom hałasu komunikacyjnego mają wpływ czynniki związane z warunkami ruchu, parametrami drogi, rodzajem pojazdów. Należy zaznaczyć, iż zagrożenie środowiska hałasem drogowym znacznie wzrasta, co spowodowane jest przede wszystkim wzrostem liczby pojazdów.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym samym poziomie,
- zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczonego, gdy nie jest on dotrzymany.

Zgodnie z opracowaniem pn. „Ocena klimatu akustycznego na wybranych obszarach województwa podkarpackiego w roku 2012” – WIOŚ Rzeszów, 2013, ocena klimatu akustycznego oparta została o wyniki badań przeprowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie w ramach realizacji „Programu Państwowego monitoringu środowiska województwa podkarpackiego na lata 2010-2012”. Badania prowadzone były w podsystemie monitoringu hałasu, którego podstawowym celem jest wykrywanie i ewidencjonowanie obszarów zagrożonych nadmiernym hałasem. Ponadto przy ocenie klimatu akustycznego uwzględniono wyniki pomiarów hałasu przemysłowego przeprowadzonych w trakcie działalności kontrolnych WIOŚ oraz przez inne jednostki zobowiązane z mocy prawa do ich wykonania. Na terenie gminy Grodzisko Dolne badania hałasu nie były wykonywane.

8.2 Promieniowanie elektromagnetyczne

Dla jakości środowiska istotne znaczenia mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości 0,1– 300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz umieszczone w środowisku naturalnym.

Źródłem niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy są urządzenia do wytwarzania i przesyłania energii elektrycznej oraz urządzenia radiokomunikacyjne.

Gmina zasilana z układu sieci napowietrzniowych 15 kV rozwiniętego z dwóch linii magistralnych wyprowadzonych z GPZ 110/15kV w Leżajsku oraz GPZ „Siedlanka”. Do poszczególnych miejscowości doprowadzone są w systemie napowietrzno-kablowym 15 kV energii, poprzez sieć rozdzielczą napowietrzną i podziemną 0,4 kV. Przez obszar gminy przebiega linia WN 750 kV Rzeszów Widelka – Granica RP oraz WN 110 kV Widelka-Jarosław-Zamość.

Do punktowych źródeł pól elektromagnetycznych mogących mieć ujemny wpływ na środowisko, na terenie gminy zaliczyć należy również:

- 2 bazowe stacje telefonii komórkowej zlokalizowane na wodociągowym zbiorniku wieżowym w miejscowości Grodzisko Górne oraz na nadajniku wieżowym w miejscowości Grodzisko Dolne,
- stacja przekaźnikowa telekomunikacji zlokalizowana na wodociągowym zbiorniku wieżowym w miejscowości Zmysłówka,
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji miejskiej policji i straży pożarnej oraz urządzenia mogące oddziaływać w skali mikro (np. niesprawne kuchenki mikrofalowe, piece konwektorowe).

Obszar gminy znajduje się ponadto w zasięgu nadajników stacji telewizyjnych i radiowych.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego, wiązać należy z bardzo szybkim w ostatnim czasie rozwojem systemów przesyłania danych i komunikacji. W stale „zagęszczającym się eterze”, tworzenie nowych skutecznych sposobów transmisji danych powoduje konieczność wykorzystywania do tych celów coraz silniejszych nadajników pracujących w coraz większych częstotliwościach.

Instytucją wykonującą pomiary natężenia pola elektromagnetycznego emitowanego przez poszczególne źródła jest Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna. Stosowne badania wykonywane są w przypadku budowy i uruchamiania nowego nadajnika, jak również w przypadku zmiany parametrów jego pracy.

Monitoring i ocena poziomów pól elektromagnetycznych

(źródło: „Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2012 roku” – WIOŚ w Rzeszowie, 2013)

W 2012 r. WIOŚ w Rzeszowie wykonał badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w ramach „Programu Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2010-2012” oraz Aneksu Nr 2 do w/w Programu.

Największe średnie poziomy zanieczyszczenia środowiska energią elektromagnetyczną stwierdzono na obszarach miejskich. Podwyższone poziomy pól elektromagnetycznych obserwuje się w szczególności w dużych miastach (m.in. Rzeszów, Krosno, Przemyśl), na obszarze których zlokalizowana jest znaczna liczba działających w tym samym czasie źródeł pól elektromagnetycznych. Na terenach wiejskich, na których źródła promieniowania są

nieliczne, zarejestrowano niższe poziomy pól elektromagnetycznych. Na terenie gminy Grodzisko Dolne nie został zlokalizowany żaden punkt monitoringowy.

8.3 Gospodarka odpadami.

Odpady wytwarzane przez społeczeństwo i działalności gospodarcze są zagrożeniem najsilniej oddziałującym na stan czystości: powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, powierzchnię ziemi, krajobraz, przyrodę i zdrowie ludzi.

Od lipca 2013 roku weszły w życie przepisy znowelizowanej Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Według ustawodawcy główne cele wprowadzenia zmian w ustawie to:

- objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości sprawnym systemem odbioru odpadów
- stworzenie lepszych warunków do segregacji odpadów
- wyeliminowanie dzikich wysypisk śmieci
- likwidacja zjawiska palenia śmieci w domach
- ograniczenie składowania zmieszanych odpadów komunalnych i odpadów ulegających biodegradacji na składowiskach
- zwiększenie udziału odzysku i recyklingu odpadów.

Nowe zapisy mówią o tym, że teraz Gmina staje się właścicielem odpadów wytworzonych na nieruchomości zlokalizowanych na jej terenie. Właściciel ponosi opłaty (na rzecz Gminy) z tytułu odbierania i zagospodarowania odpadów powstających na jego nieruchomości. Oznacza to dla mieszkańców brak obowiązku indywidualnego zawierania umów z przedsiębiorcami wywozącymi śmieci. Mieszkańcy, po przejęciu odpowiedzialności za gospodarkę odpadami przez gminę, mogą oddać wszystkie wyprodukowane śmieci umieszczone w pojemnikach w ramach jednej opłaty. Ustawa premiuje postawę ekologiczną - mieszkańcy segregujący odpady komunalne płacą niższą stawkę za wywóz śmieci, nie segregujący - wyższą.

Do 31 grudnia 2020 roku Gminy powinny osiągnąć:

- poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła – co najmniej 50%,
- poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych (innych niż niebezpieczne) – co najmniej 70%,
- ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania - nie więcej niż 35%, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.

Zasady odbierania odpadów komunalnych od mieszkańców gminy zostały ustalone w „Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie gminy grodzisko Dolne”, jako akt prawa miejscowego.

Aktualnie (od II połowy 2013r.) odpady komunalne odbierane są przez MZK w Leżajsku. Odpady komunalne i segregowane odbierane są 1 x w miesiącu.

Do gromadzenia odpadów komunalnych zmieszanych stosuje się pojemniki lub worki w kolorze czarnych o pojemności minimalnej 100 l.

Do selektywnego gromadzenia odpadów stosuje się worki o minimalnej pojemności 60 l w następującej kolorystyce:

- 1) żółty – worek przeznaczony na tworzywa sztuczne, puszki, drobny złom, opakowania wielomateriałowe, opakowania ulegające biodegradacji

- 2) biały – worek przeznaczony na szkło bezbarwne i kolorowe
- 3) niebieski – worek przeznaczony na papier i tekturę
- 4) zielony – worek przeznaczony na odpady ulegające biodegradacji i odpady zielone
- 5) brązowy – worek przeznaczony na drobny gruz budowlany i zimny popiół.

W II połowie 2013r. został wprowadzony system kodów kreskowych, który służy do identyfikacji wystawianych śmieci.

Od 2014r. odpady zbieranie selektywnie można również pozostawić w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowanym na Bazie MZK Leżajsk, ul. Podolszyny 1. Na terenie gminy planowana jest budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów. W punkcie będzie można bezpłatnie zostawiać między innymi następujące rodzaje odpadów:

- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- meble i odpady wielkogabarytowe,
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyte opony,
- przeterminowane chemikalia w tym zużyte oleje,
- odpady budowlane i rozbiórkowe.

Dodatkowo na terenie gminy rozstawione są pojemniki na następujące rodzaje odpadów:

- kontenery KP7 na odpady komunalne umieszczone w miejscach użyteczności publicznej (np. budynki OPS, stadiony itp.),
- szkło - 8 pojemników typu „dzwon”,
- tekstylia - 9 pojemników na odzież używaną ustawionych na terenie całej gminy,
- przeterminowane leki - 3 pojemniki, znajdujące się w punktach aptecznych na terenie Gminy,
- zużyte baterie- specjalne pojemniki usytuowane w miejscach użyteczności publicznej (urząd, szkoła itp.),

Ponadto 2 razy w roku prowadzona jest zbiórka odpadów wielkogabarytowych, elektroodpadów, akumulatorów i zużytych opon w wyznaczonych miejscach na terenie Gminy.

Masa odebranych odpadów o kodzie 20 03 01 (niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne) w roku 2013 wyniosła 488,1 Mg (całość została poddana innym niż składowanie procesom przetwarzania). Ponadto w roku 2013 odebrano następujące odpady:

- szkło – 111 Mg
- opakowania ze szkła – 1,6 Mg
- tworzywa sztuczne – 62,8 Mg
- metale – 11,1 Mg
- zmieszane odpady opakowaniowe – 3,2 Mg
- odpady komunalne nie wymienione w innych grupach – 11,2 Mg
- urządzenia zawierające freony – 0,5 Mg
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające składniki niebezpieczne – 4,6 Mg
- inne zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne – 1,6 Mg
- inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów – 11,0 Mg
- odpady wielkogabarytowe – 13,1 Mg
- materiały izolacyjne – 0,1 Mg

- zużyte opony – 10,5 Mg
- baterie i akumulatory – 0,4 Mg
- odpady z betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów – 1,1 Mg
- odpady ulegające biodegradacji – 27,3 Mg.

W 2011 r. została przeprowadzona inwentaryzacja odpadów zawierających azbest na terenie gminy Grodzisko Dolne oraz opracowany został program usuwania wyrobów zawierających azbest. W niniejszym programie w oparciu o dane uzyskane z inwentaryzacji metodą spisu z natury wyrobów zawierających azbest wytyczono cele, ustalono harmonogram usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oszacowano całkowity koszt utylizacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Na podstawie inwentaryzacji stwierdzono, że na terenie Gminy Grodzisko Dolne znajduje się 83 236 m² płyt azbestowo-cementowych na 786 obiektach.

W 2013 r. 54,63 Mg odpadów zawierających azbest przekazano na składowisko odpadów Tuczępy (gmina Tuczępy, woj. Świętokrzyskie), zarządzane przez „Środowisko i Innowacje” Sp. z o.o. Dobrów.

8.4 Tereny narażone na powódź.

Na terenie gminy Grodzisko Dolne istnieje zagrożenie powodziowe związane z wylewami rzek: Wisłok i Leszczyńka. Powierzchnia terenów zagrożonych zalaniem lub podtopieniem z wiosennych roztopów lub letnich deszczy nawalnych na obszarze gminy Grodzisko Dolne wynosi ok. 930,0 ha. Zagrożenie powodziowe związane z wystąpieniem zatorów lodowych występuje sporadycznie.

W ramach prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym i usuwaniem zniszczeń powodziowych zostały wykonane min. konserwacja potoku Leszczyńka i zabezpieczenie skarpy potoku materacami kamiennymi, odbudowa skarpy zbiornika w Wólce Grodziskiej, konserwacja zbiornika w Grodzisku Górnym, umocnienie skarpy zbiornika „Czyste” w Grodzisku Dolnym i umocnienie brzegu rzeki Wisłok w miejscowości Chodaczów.

Na terenie gminy planowana jest budowa odcinka wału przeciwpowodziowego w miejscowości Chodaczów, kontynuacja umocnienia brzegu rzeki Wisłok, bieżąca konserwacja rzeki Leszczyńka oraz obwałowanie fragmentu tej rzeki w miejscowości Grodzisko Górne.

8.5 Poważne awarie przemysłowe i drogowe.

Poważne awarie obejmują skutki zaistniałe w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych. Mogą one prowadzić do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, lub środowiska, lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Podstawowym aktem prawnym w tej dziedzinie jest ustawa Prawo ochrony środowiska (POŚ), w której zawarte są przepisy ogólne i określone instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu awariom przemysłowym, obowiązki zakładu stwarzającego takie zagrożenie oraz obowiązki organów administracji w tym zakresie. Zgodnie z ustawą POŚ w razie wystąpienia takiej awarii Wojewoda poprzez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej i Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska podejmuje działania niezbędne do usunięcia awarii i jej skutków. O podjętych działaniach informuje Marszałka Województwa.

Potencjalne zagrożenia środowiska (sytuacje awaryjne lub katastrofy) na terenie gminy Grodzisko Dolne stwarza głównie transport materiałów i substancji niebezpiecznych

(toksycznych, łatwopalnych, wybuchowych) powodując m.in. zagrożenie zanieczyszczenia gleb, wód oraz pożarowe na terenach leśnych.

WIOŚ realizuje zadania z zakresu zapobiegania występowania awarii przemysłowych poprzez:

- kontrolę podmiotów gospodarczych o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii
- badanie przyczyn wystąpienia awarii oraz sposobów likwidacji skutków awarii
- prowadzenie szkoleń i instruktażu.

9. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

Zgodnie z Ustawą – Prawo ochrony Środowiska organami ochrony środowiska są:

- 1) wójt, burmistrz lub prezydent miasta;
- 2) starosta;
- 2a) sejmik województwa;
- 2b) marszałek województwa;
- 3) wojewoda;
- 4) minister właściwy do spraw środowiska;
- 5) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 6) regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska działające na podstawie przepisów ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska wykonują zadania w zakresie ochrony środowiska, jeżeli ustawa tak stanowi.

- Wójt, burmistrz, prezydent miasta – rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy, zajmują się wydawaniem decyzji środowiskowych dla planowanych przedsięwzięć.
- Starosta – jako organ wydający decyzje z zakresu administracji rządowej i samorządowej, sprawujący nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką w polnych obwodach łowieckich, ochroną przyrody, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.
W kompetencji starosty jest wydawanie m. in. następujących decyzji:
 - pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - pozwolenia wodnoprawne,
 - pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
 - pozwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu, zbierania, przetwarzania odpadów,
 - koncesje na wydobywanie kopalin ze złóż (na powierzchni nie przekraczającej 2 ha, przewidywanym rocznym wydobycie kopaliny ze złoża w roku kalendarzowym nie przekroczy 20 000 m³, wydobycie metodą odkrywkową oraz bez użycia materiałów strzałowych)
 - zatwierdzenia projektu prac geologicznych, których wykonanie nie wymaga koncesji,
 - zatwierdzanie dokumentacji hydrogeologicznych.
- Regionalny dyrektor ochrony środowiska – do zadań należy udział w strategicznych ocenach oddziaływania na środowisko, przeprowadzanie ocen oddziaływania

przedsięwzięć na środowisko lub udział w tych ocenach, tworzenie i likwidacja form ochrony przyrody, ochrona i zarządzanie obszarami Natura 2000 i innymi formami ochrony przyrody, wydawanie decyzji na podstawie ustawy o ochronie przyrody, prowadzenie postępowań i wykonywanie innych zadań, o których mowa w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie. Regionalny dyrektor ochrony środowiska jest właściwy w sprawach przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych.

- Marszałek Województwa – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie, wydaje pozwolenia zintegrowane. Jest organem w zakresie melioracji wodnych, uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa i program ochrony środowiska, sprawuje kontrolę nad WFOŚ i GW.

Marszałek województwa jest właściwy w sprawach:

- 1) przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zakładów, gdzie jest eksploatowana instalacja, kwalifikowana jako przedsięwzięcie mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
 - 2) przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, realizowanego na terenach innych niż wymienione w pkt 1.
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska,
 - Minister Środowiska – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych.

Nowy podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

10. PRIORYTETY I CELE EKOLOGICZNE GMINY GRODZISKO DOLNE.

Na podstawie analizy Polityki ekologicznej państwa, „Programu ochrony środowiska województwa podkarpackiego”, „Programu ochrony środowiska powiatu leżajskiego” oraz szans i zagrożeń wynikających z diagnozy w gminie Grodzisko Dolne ustalono, iż nadrzędnym celem działań ekorozwojowych, które należy realizować w gminie jest poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące priorytety ekologiczne w gminie Grodzisko Dolne:

Ochrona zasobów przyrody (przyroda, lasy, gleby, zasoby surowców mineralnych)

- renaturalizacja ekosystemów;
- kontynuowanie zalesień;
- budowa infrastruktury turystycznej;
- popieranie produkcji żywności metodami ekologicznymi;
- ochrona naturalnej rzeźby i wartości estetycznych krajobrazu;

- racjonalne korzystanie z surowców mineralnych;
- likwidacja nielegalnego wydobycia.

Edukacja ekologiczna

- prowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącej wszystkich elementów i uciążliwości środowiska;
- opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej;
- włączenie władz samorządowych w proces edukacji ekologicznej.

Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

- budowa systemów kanalizacji sanitarnej;
- modernizacja i usprawnienie urządzeń do poboru i przesyłania wody;
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie nie jest możliwe podłączenie do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków;
- budowa zabezpieczeń przeciwpowodziowych;
- konserwacja melioracji podstawowych i szczegółowych w celu przeciwdziałania skutkom suszy i powodzi.

Ochrona powietrza atmosferycznego

- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- wykonywanie termomodernizacji budynków;
- modernizacja kotłowni na bardziej ekologiczne i ekonomiczne.

Oddziaływanie hałasu

- ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem.

Poważne awarie

- działania zapobiegające powstawaniu poważnych awarii w przedsiębiorstwach oraz w trakcie przewozu materiałów niebezpiecznych;
- szybkie usuwanie skutków poważnych awarii.

Gospodarka odpadami

- osiągnięcie odpowiednich poziomów selektywnej zbiórki;
- likwidowanie na bieżąco „dzikich wysypisk” odpadów przez rekultywację lub usunięcie złożonych tam odpadów;
- nawiązywanie współpracy z firmami specjalistycznymi zajmującymi się odzyskiem i recyklingiem odpadów;
- propagowanie przydomowych kompostowników odpadów ulegających biodegradacji.

11. STRATEGIA (KRÓTKOTERMINOWYCH) DZIAŁAŃ NA LATA 2014-2017.

11.1 Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.

- informowanie społeczeństwa o jakości wody do picia i w kąpieliskach;
- ograniczanie wykorzystywania wód podziemnych do celów innych niż zaopatrzenie ludności w wodę;
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Laszczynach – 2014-2018r.;
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Opaleniska, Zmysłówka i Podlesie – 2014-2018r.;
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Wólce Grodziskiej, Grodzisku Górnym i Dolnym – 2014-2018r.;
- rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy – 2014-2018r.;

- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków;
- umocnienie i obwałowanie skarpy na długości 550 m w potoku „Leszczyńska” w miejscowości Grodzisko Górne na wysokości Stadionu Sportowego – 2014-2018;
- budowa odcinka wału o długości ok. 100 m przy rzece Wiśłok w miejscowości Chodaczów – 2014-2018 r.;
- konserwacja potoku „Leszczyńska” na całej jej długości;
- konserwacja melioracji podstawowych i szczegółowych;

11.2 Powietrze atmosferyczne i odnawialne źródła energii.

- wykonywanie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (szkoła podstawowa w Opaleniskach);
- modernizacja kotłowni na bardziej ekologiczne i ekonomiczne;
- propagowanie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

11.3 Środowisko przyrodnicze.

- odnowa parków i skwerów;
- tworzenie ścieżek przyrodniczo-historycznych, spacerowych i rowerowych na terenie gminy;
- renaturalizacja ekosystemów;
- starania o objęcie ochroną prawną cennych obiektów przyrodniczych na terenie gminy;
- ochrona istniejących zadrzewień,
- kontynuowanie zalesień;
- popieranie produkcji żywności metodami ekologicznymi;
- ochrona naturalnej rzeźby i wartości estetycznych krajobrazu;
- zagospodarowywanie terenów poscaleniowych na terenie gminy;
- ochrona obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków i wykluczenie ich zabudowy.

11.4 Zasoby surowców mineralnych.

- racjonalne korzystanie z surowców mineralnych;
- uwzględnienie w nowych planach miejscowego zagospodarowania przestrzennego, terenów mogących stanowić w przyszłości miejsca eksploatacji surowców mineralnych dla potrzeb lokalnych;
- współpraca z powiatem i Urzędem Marszałkowskim w sprawach związanych z eksploatacją surowców mineralnych (likwidacja nielegalnego wydobycia, dostosowanie wydobycia do obowiązujących przepisów i wymagań ochrony środowiska).

11.5 Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego.

- ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem;
- realizacja inwestycji zmniejszających narażenie na hałas komunikacyjny (budowa i modernizacja szlaków komunikacyjnych, itp.);
- preferowanie odpowiednich lokalizacji źródeł pól elektromagnetycznych.

11.6 Poważne awarie przemysłowe i drogowe.

- wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych, w tym transportu materiałów niebezpiecznych;

- wyznaczenie miejsc bezpiecznego parkowania samochodów przewożących materiały niebezpieczne.

11.7 Edukacja ekologiczna.

- przeprowadzanie szkoleń dla mieszkańców o tematyce ekologicznej na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącej wszystkich elementów i uciążliwości środowiska;
- tworzenie programów edukacyjnych dla młodzieży;
- organizowanie wyjazdów edukacyjnych dla uczniów;
- organizowanie konkursów, wystaw, imprez aktywizujących społeczeństwo do troski o środowisko;
- podjęcie szerszych działań obejmujących edukację środowisk wiejskich;
- propagowanie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych (produkcja zdrowej żywności), zalesień oraz współzależności celów środowiskowych i ekonomicznych;
- zapewnienie społeczeństwu powszechnego dostępu do informacji o środowisku;
- kontynuowanie rozwijania turystyki pieszej i rowerowej;
- utrzymanie i budowa infrastruktury turystycznej na terenie gminy;
- budowa ścieżek spacerowych i rowerowych na terenie gminy;
- budowa ogólnodostępnych miejsc rekreacji na terenie gminy – boiska, place zabaw;

11.8 Gospodarka odpadami

- budowa gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

12. STRATEGIA DŁUGOTERMINOWYCH DZIAŁAŃ DO ROKU 2021.

12.1 Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.

- budowa i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej obejmująca teren całej gminy;
- modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy;
- propagowanie oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie nie jest możliwe podłączenie do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków;
- kontynuacja działań związanych z umocnieniem/obwałowaniem skarp potoku „Leszczyńka”;
- kontynuacja budowy wałów przeciwpowodziowych;
- kontynuacja ochrony zasobów i jakości wód podziemnych – likwidacja nieczynnych i rzadko używanych studni przydomowych w gospodarstwach zwodociągowanych, budowa lub modernizacja osadników gnilnych w dużych gospodarstwach rolnych, kontrola właściwej eksploatacji ujęć wód podziemnych, oszczędna eksploatacja wód podziemnych);
- modernizacja i budowa zbiorników retencyjnych na terenie gminy;
- kontynuacja działań związanych ze zwiększeniem ilości zbiorników małej retencji oraz konserwacją i czyszczeniem rzek;

12.2 Powietrze atmosferyczne i odnawialne źródła energii.

- kontynuacja modernizacji tradycyjnych kotłowni opalanych węglem i koksem na czystsze źródła energii;
- kontynuacja propagowania wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych i termomodernizacji budynków;
- działania w kierunku produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

12.3 Środowisko przyrodnicze.

- respektowanie przez użytkowników środowiska zasad ekorozwojowych na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo;
- wspieranie inicjatyw dotyczących tworzenia obszarów i obiektów chronionych;
- kontynuowanie tworzenia ścieżek przyrodniczych;
- motywowanie społeczności lokalnych do działań na rzecz utrzymania walorów przyrodniczych terenów;
- zagospodarowywanie terenów poscaleniowych na terenie gminy;
- dalsza współpraca z nadleśnictwami i powiatem w kwestii podnoszenia lesistości gminy;
- kontynuacja ochrony istniejących lasów.

12.4 Zasoby surowców mineralnych.

- zagospodarowanie wyrobisk;
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalni;

12.5 Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego.

- praca ciągła założeń strategii krótkoterminowej;

12.6 Poważne awarie przemysłowe i drogowe.

- praca ciągła założeń strategii krótkoterminowej;

12.7 Edukacja ekologiczna.

- wspieranie powstawania tzw. „zielonych miejsc pracy”, w szczególności w rolnictwie ekologicznym, eko- i agroturystyce, leśnictwie, ochronie przyrody, gospodarce wodnej, odnawialnych źródłach energii, odzysku odpadów;
- wspieranie przedsięwzięć na rzecz rolnictwa ekologicznego, budowy zbiorników retencyjnych, odnawialnych źródeł energii, odzysku odpadów;
- promowanie podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty ekologiczne, wspieranie działań zmierzających do osiągnięcia certyfikatów;
- aktywizacja społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody;
- utrzymanie i rozwój infrastruktury turystycznej;
- kontynuacja budowy ścieżek rowerowych i obiektów sportowych na terenie gminy;
- organizacja warsztatów, seminariów, konferencji z zakresu ekologii.

12.8 Gospodarka odpadami

- organizacja zbiórki odpadów od właścicieli nieruchomości.

13. REALIZACJA PROGRAMU

13.1 Szacunkowe koszty realizacji Programu

Tabela 3 Harmonogram rzeczowo-finansowy planowanych przedsięwzięć

Przedsięwzięcia	Lata realizacji	Całkowite szacunkowe koszty w zł
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Laszczynach	2014-2018	8,5 mln
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej Opaleniska, Zmysłówka i Podlesie	2014-2018	23,0 mln

Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Wólce Grodziskiej, Grodzisku Górnym i Dolnym	2014-2018	1,8 mln
Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy	2014-2018	1,0 mln
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej: szkoła podstawowa Opaleniska	2014-2018	700 tyś.
Odnowa parków i skwerów	2014-2018	1,0 mln
Tworzenie ścieżek przyrodniczo-historycznych, spacerowych i rowerowych	2014-2018	0,6 mln
Szkolenia dla mieszkańców	2014-2018	80 tyś.
Programy edukacyjne dla młodzieży dotyczące ochrony środowiska	2014-2018	50 tyś.
Wyjazdy edukacyjne dla uczniów	2014-2018	50 tyś.
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2014-2018	160 tyś.
Umocnienie i obwałowanie skarpy na długości 550 m w potoku „Leszczynka” w miejscowości Grodzisko Górne na wysokości Stadionu Sportowego	2014-2018	165 tyś.
Budowa odcinka wału o długości około 100 m przy rzece Wisłok w miejscowości Chodaczków	2014-2018	35 tyś.
Konserwacja potoku „Leszczynka” na całej jej długości	2014-2018	0,5 mln
Budowa gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	2014-2017	0,5 mln
Budowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych	2014-2018	7,0 mln

Źródło: Dane UG Grodzisko Dolne

13.2 Źródła i struktura finansowania.

Źródła finansowania Programu ochrony środowiska będą zróżnicowane, w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Realizacja programu finansowana będzie ze środków:

1) **publicznych**, w tym:

- a) krajowych, pochodzących z: budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, pozabudżetowych instytucji publicznych,
- b) zagranicznych, między innymi Fundusze Europejskie 2014-2020, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Szwajcarsko – Polskiego Program Współpracy, instrumentu finansowego na rzecz środowiska LIFE+;
- c) środki Rachunku klimatycznego przeznaczone na dofinansowanie zadań związanych ze wspieraniem przedsięwzięć realizowanych w ramach programów i projektów objętych Krajowym systemem zielonych inwestycji.

2) **niepublicznych**, pochodzących z dochodów przedsiębiorstw i inwestorów, banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych itp., w ramach których najczęstszymi formami finansowania będą:

- a) zobowiązania finansowe (np. kredyty, pożyczki, obligacje, leasing),
- b) udziały kapitałowe (akcje i udziały w spółkach),
- c) fundusze własne inwestorów,
- d) dotacje (tzw. granty) i subwencje właściwe,

e) zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje, programy pomocowe.

Ograniczone środki budżetowe na działania rozwojowe będą mogły być uzupełnione, m.in. przez środki unijne, które stanowią istotne źródło finansowania działań rozwojowych. W perspektywie 2014-2020r. można spodziewać się nowego programu, w którym utrzymanie finansowania z UE będzie na poziomie zbliżonym do RPO w ramach perspektywy 2007-2013.

Perspektywa finansowa UE w latach 2014-2020.

Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 72,9 mld euro. Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe) rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny) cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do Internetu, e-usługi administracji), włączenie społeczne i aktywizację zawodową. Rada Europejska podjęła decyzję co do podatku VAT (w projektach dofinansowanych z Funduszy Europejskich będzie kosztem kwalifikowalnym, co oznacza utrzymanie możliwości jego refundacji, ponadto poziom dofinansowania unijnego w wysokości 85% dla regionów mniej rozwiniętych i 80% dla Mazowsza. W porównaniu do poprzedniego okresu finansowania przewiduje się znaczący wzrost wsparcia dla badań naukowych, rozwoju technologicznego, innowacji i działań związanych z przechodzeniem na gospodarkę niskoemisyjną. Większego wsparcia należy się spodziewać w obszarze kapitału ludzkiego (zatrudnienie, edukacja, włączenie społeczne) i niewielkich zmian wspierających technologie informacyjno-komunikacyjne, podnoszenie konkurencyjności MŚP i działań związanych z ograniczaniem zmian klimatu. Proponowane kierunki interwencji w ramach poszczególnych celów tematycznych to, m.in.:

- wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, tj. działań związanych ze zmianami struktury nośników energii (wzrost udziału OZE - identyfikacja, kompleksowa inwentaryzacja, wybór lokalizacji kluczowych), poprawa sprawności energetycznej procesów wytwarzania i przesyłu (modernizacja regionalnej i lokalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej, w tym umożliwiająca wykorzystanie energii z OZE, rozwój energetyki rozproszonej poza istniejącą siecią energetyczną z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł), ograniczenie zużycia energii i paliw przez poszczególne sektory gospodarki (głównie transport, mieszkalnictwo, przemysł), zwiększenie wykorzystania urządzeń i technologii energooszczędnych (wprowadzenie tzw. białych certyfikatów, wsparcie i wdrożenie zintegrowanych systemów zarządzania popytem na energię i ciepło), budowa instalacji przy wykorzystaniu „technologii czystego węgla”);
- promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem tj.: działania adaptacyjne w rolnictwie, leśnictwie, budownictwie, transporcie drogowym i infrastrukturze miejskiej, (m.in. programy zarządzania wodami opadowymi, budowa, modernizacja sieci kanalizacji deszczowej i burzowej o odpowiedniej przepustowości, wymiana nawierzchni na ażurową, budowa zbiorników z przesiąkliwym dnem i ścianami na wody opadowe z powierzchni szczelnych oraz przeciwdziałanie antropogenicznemu uszczelnianiu gruntów); kompleksowe projekty związane z oceną ryzyka powodziowego i zarządzaniem tym ryzykiem, ochroną przed suszą, budową i rozwojem efektywnych systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji zjawisk ekstremalnych (system ostrzegania i ewakuacji poniżej zapory na wypadek jej katastrofy oraz osłona hydrologiczna powiązana z systemem prognozowania przepływów w zlewni zbiornika i sterowania falą powodziową); wykonanie zabezpieczeń obiektów już

istniejących (kompleksowe remonty, dostosowanie do obowiązujących standardów), rozbiorczy obiektów, których żywotność techniczna dobiegła końca; działania infrastrukturalne mające wpływ na zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych, zapobieganie suszy i zmniejszenie emisji z przesuszonych torfowisk; prowadzenie kampanii edukacyjnych, organizacja systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych;

- ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów, tj.: kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, w tym: rozwój kanalizacji (również kanalizacji deszczowej), podniesienie efektywności procesu oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych, wspieranie gospodarki osadami ściekowymi przeciwdziałanie spływowi powierzchniowemu zanieczyszczeń; wsparcie gospodarki odpadami - poprawa gospodarowania odpadami komunalnymi, zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych przy zastosowaniu zaawansowanej technologii, działania umożliwiające kierowanie większej ilości odpadów ze składowisk do dalszej obróbki (budowa instalacji do odzysku, recyklingu i utylizacji odpadów), szczególnie w zakresie wykorzystania technologii związanych z zagospodarowaniem komunalnych osadów ściekowych (w tym spalarni); ochrona różnorodności biologicznej, z uwzględnieniem rozwoju zielonej infrastruktury, w tym: tworzenie korytarzy ekologicznych umożliwiających migrację fauny i flory w układach regionalnych, krajowym i międzynarodowym; ochrona gleby; tworzenie tzw. zielonej infrastruktury na terenach poza systemem obszarów objętych ochroną; przyrodnicza rewaloryzacja niekorzystnie przekształconych ekosystemów; rekultywacji terenów poprzemysłowych; ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w obszarach miejskich;
- wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej, tj. działania związane z wprowadzaniem nowoczesnych metod zarządzania, monitorowania, uproszczenia procedur administracyjnych, legislacyjnych i zwiększenie udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji.

Podział interwencji na poziomie krajowym i regionalnym dokonywany będzie w ramach poszczególnych funduszy, tj.: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - zwiększenie kompetencji regionów w zakresie działań właściwych dla EFRR dotyczyć powinno tych działań, których zasięg nie wykracza poza terytorium województwa. Szczególnie dotyczy to tych sfer, które wymagają uwzględnienia różnicowań terytorialnych. Przewiduje się, że na poziomie krajowym pozostaną m.in.: horyzontalne rozwiązania dotyczące dostosowania do zmian klimatu i odporności na ryzyka - projekty przeciwpowodziowe, ochrona bioróżnorodności, ekosystemów - NATURA 2000. Z poziomu regionalnego wspierane będą m.in.: regionalna i lokalna infrastruktura naukowa, transfer technologii, regionalne badania i innowacje, lokalne inwestycje energetyczne oraz strategie niskoemisyjne dla miast, regionalna i lokalna infrastruktura środowiskowa; Europejskiego Funduszu Społecznego m.in. wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy; Europejskiego Funduszu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Morski i Rybacki - oba fundusze wspierać będą oprócz sektora rolnego i rybackiego, również działania środowiskowe oraz szeroko pojęty rozwój lokalny na obszarach wiejskich i zależnych od rybactwa obejmujący – dywersyfikację gospodarczą, przedsiębiorczość, ograniczenie ubóstwa, zwiększenie dostępności itd.; Funduszu Spójności - całość działań współfinansowanych z Funduszu Spójności będzie wdrażana na poziomie krajowym, jak dotychczas dotyczyć będą dużych projektów inwestycyjnych w zakresie sieci transportowych i środowiska naturalnego. Obszary strategicznej interwencji (OSI) w ujęciu geograficznym oraz obszary kluczowe to:

- miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne - działania będą wdrażane z poziomu regionalnego (RPOWP) i krajowego poprzez programy krajowe (wybrane osie priorytetowe); projekty wybierane będą wg kryterium uwzględniającego znaczenie i potrzeby miast wojewódzkich w różnych sferach, zgodne ze strategiami (regionalnymi i krajowymi). Projekty finansowane będą poprzez RPOWP i programy krajowe, z funduszy polityki spójności, Funduszu Spójności, promowanie instrumentów zwrotnych -Jessica, PPP i większego angażowania środków krajowych i prywatnych, Środki przeznaczone na obowiązkowe ITI powinny wynosić niewiele więcej niż 5% alokacji EFRR);
- miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji - działania będą wyłącznie z poziomu regionalnego poprzez RPOWP, dotyczyć będą miast subregionalnych (lub ich części) określonych na podstawie Strategii Rozwoju Województwa przez Zarząd Województwa; miasta wybrane zostaną na podstawie prac analitycznych MRR; podstawę działań stanowić będą zintegrowane plany rewitalizacji (opracowane przez miasta z dużym zaangażowaniem partnerów społecznych i gospodarczych) oraz we współpracy z władzami regionalnymi; powinna zostać zapewniona zgodność planów rewitalizacji z Krajową Polityką Miejską; zalecana jest koncentracja geograficzna dla osiągnięcia masy krytycznej uruchamiającej zmiany strukturalne na rewitalizowanym obszarze; działania realizowane w tym obszarze muszą wykazywać, iż będą one służyć w pierwszym rzędzie zmianom strukturalnym i tworzeniu miejsc pracy, a w dalszym - poprawie jakości życia. Projekty finansowane będą finansowanie z EFRR i EFS, promowanie angażowania partnerów prywatnych - formuła PPP i nie tylko, promowanie specjalnych instrumentów finansowych np. JESSICA);
- obszary wiejskie o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe - delimitacja prowadzona będzie na poziomie powiatu lub gminy; działania wdrażane będą na poziomie regionalnym poprzez RPOWP; działania programowe na poziomie regionalnym winny wykazać w jaki sposób zapewniona będzie koncentracja na obszarach wiejskich; wymagane jest wykazania zapewnienia koncentracji geograficznej dla osiągnięcia masy krytycznej uruchamiającej zmiany strukturalne na obszarach wiejskich oraz, że działania będą służyć w pierwszym rzędzie zmianom strukturalnym i tworzeniu miejsc pracy, a w dalszym - poprawie jakości życia; promowanie będą nowoczesne i innowacyjne sposoby poprawy jakości i dostępności usług publicznych; finansowanie odbywać się będzie z funduszy: EFRR, EFS, EFRROW, EFMR;
- Polska Wschodnia - działania wdrażane będą zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym poprzez wszystkie programy operacyjne oddziałujące na ten makroregion; skoncentrowane będą na problemach, inwestycjach o charakterze typowo ponadregionalnym (specjalnie określone kryteria wyboru projektów zarówno w programach krajowych jak i regionalnych preferujące realizację zintegrowanych projektów partnerskich - wspólnych, liniowych, sieciowych. Realizacja strategii finansowana będzie w ramach wszystkich programów finansowanych z FS, EFRR, EFS, EFRROW);
- obszary przygraniczne - delimitacja prowadzona będzie na poziomie podregionów, a decyzja KE podjęta zostanie po konsultacjach z Państwami Członkowskimi; działania wdrażane będą głównie na poziomie krajowym, a uzupełniająco na poziomie regionalnym; projekty finansowane będą z EFRR (jako źródło finansowania programów EWT) oraz EFRR, EFS, EFRROW i EFMR w ramach programów regionalnych i krajowych w zakresie ich oddziaływania na obszary przygraniczne;

- inne obszary strategicznej interwencji – dodatkowe (zależne od decyzji Instytucji zarządzającej) np. miasta subregionalne, obszary skrajnie peryferyjne, obszary górskie, obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi.

Ponadto w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 KE zaproponowane zostały nowe instrumenty wspierające rozwój terytorialny: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), Rozwój kierowany przez społeczność lokalną (RKSL), Platformę Obszarów Miejskich i Innowacyjne Działania na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Miejskiego. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne służyć mają przede wszystkim wspieraniu projektów ważnych w aspekcie rozwoju ośrodków miejskich, mających znaczenie dla całego obszaru funkcjonalnego w kierunkach inwestycji, tj.: zrównoważony, sprawny transport łączący miasto i jego obszar funkcjonalny; kompleksowa rewitalizacja; ochrona środowiska; energetyka. W celu otrzymania środków na realizację ZIT będzie należało spełnić warunki, tj.: przygotowanie programu działań ZIT, udokumentowanie chęci JST do współpracy na rzecz realizacji działań mających znaczenie dla całego obszaru funkcjonalnego, posiadanie odpowiedniej zdolności instytucjonalnej do zarządzania i wdrażania części programu operacyjnego i zapewnienie współfinansowania realizowanych projektów. Rozwój kierowany przez społeczność lokalną jest instrumentem dobrowolnym dla polityki spójności i polityki rybackiej, obligatoryjnym dla WPR. Służyć ma w założeniu upodmiotowieniu lokalnych społeczności oraz lepszemu dostosowaniu usług do potrzeb mieszkańców i zwiększeniu zaangażowania podmiotów niepublicznych w świadczeniu usług publicznych. Finansowanie dotyczyć będzie strategii rozwoju lokalnego (obejmującego teren gminy lub obszary wykraczające poza jej granice). W ramach przygotowanej strategii wybierane będą przez Lokalne Grupy Działania operacje do realizacji.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) - w ramach Funduszy Norweskich i EOG 2009-2014 realizowane są Programy Operacyjne, m.in.: Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów; Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych; Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii; Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Okres przyznawania dofinansowania upłynie 30 kwietnia 2014r., a kwalifikowalności wydatków w ramach wyłonionych projektów - 30 kwietnia 2016r. Minimalna wartość dofinansowania została ustanowiona na 170 tys. euro. Największe środki zostaną przeznaczone na wsparcie rozwoju i stosowania technologii wychwytywania i składowania CO₂, a w dalszej kolejności na ochronę środowiska.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy (SPPW), tzw. Fundusz Szwajcarski, jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i 9 innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1 maja 2004r. Dla Polski, Program Szwajcarski przewiduje ok. 489 mln CHF. W ramach SPPW wyróżnia się obszary priorytetowe: Priorytet 1. Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform; Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura; Priorytet 3. Sektor prywatny; Priorytet 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich. Ponadto, w ramach tzw. alokacji specjalnych Szwajcarsko-Polskiego Programu współpracy, utworzono: Grant Blokowy dla Organizacji Pozarządowych i Polsko-Szwajcarskich Regionalnych Projektów Partnerskich, Fundusz na Przygotowanie Projektów i Fundusz Pomocy Technicznej.

Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji; rodzaje przedsięwzięć:

- wytwarzanie energii cieplnej przy użyciu biomasy (źródła o mocy nie wyższej niż 20 MWt);

- wytwarzanie energii elektrycznej w skojarzeniu przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie wyższej niż 3 MWe);
- wytwarzanie energii elektrycznej i/lub ciepła z wykorzystaniem biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątków roślinnych i zwierzęcych;
- budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji wytwarzania biogazu rolniczego w celu wprowadzenia go do sieci gazowej dystrybucyjnej i bezpośredniej;
- elektrownie wiatrowe o mocy nie wyższej niż 10 MWe;
- pozyskiwanie energii z wód geotermalnych;
- elektrownie wodne o mocy nie wyższej niż 5 MWe;
- wysokosprawna kogeneracja bez użycia biomasy.

Bank Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ) - realizację zadań w zakresie ochrony środowiska umożliwia również BOŚ, który jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć służących ochronie środowiska. Współpracuje on z organizacjami zajmującymi się finansowaniem działań z zakresu ochrony środowiska, tj.: NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz innymi funduszami pomocowymi. BOŚ współfinansuje szerokie spektrum działań z zakresu: ochrony wody i gospodarki wodnej, ochrony atmosfery oraz ochrony powierzchni ziemi.

13.3 Wdrażanie i monitoring „Programu...”.

Monitoring wdrażania Programu oznacza, że regularnie oceniane i analizowane będą:

- stopień wykonania działań
- stopień realizacji przyjętych celów
- rozbieżność pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- przyczyny tych rozbieżności.

Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie programu ponosi Wójt Gminy i działający z jego upoważnienia kierownik referatu.

Na podstawie art. 17 ust. 2 pkt. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, projekt programu ochrony środowiska podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska szczegółowe informacje o realizacji „Programu...”, w kolejnych latach Wójt Gminy Grodzisko Dolne będzie przedkładał Radzie Gminy sprawozdania z realizacji Programu co 2 lata. Będzie wówczas także możliwość zmian w zapisach, gdyż cele i zadania „Programu...” mogą i będą ulegać zmianie, wraz za zmieniającą się sytuacją prawną, społeczną, gospodarczą czy stanem środowiska. Informacje o planowanych wydatkach na ochronę środowiska winny być przedstawiane społeczeństwu gminy za pośrednictwem internetu i lokalnej prasy.

Cele długookresowe do 2021 r. i kierunki działań na lata 2014-2017 powinny być weryfikowane, co 4 lata. Zatem weryfikacja powinna mieć miejsce w 2018 roku, a zdefiniowane cele i kierunki działań powinny obejmować okres do 2025 roku.

Zaproponowana procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie „Prawo ochrony środowiska”, a dotyczących okresu, na jaki jest przyjmowany gminny program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu.

Realizacja szeregu zadań wymaga udziału gminy, administracji rządowej i samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, przedsiębiorców. Wymaga także szerokiego wsparcia społecznego, w tym pozarządowych organizacji ekologicznych. Uczestnikiem realizacji „Programu...” będą także: administracja zajmująca się kontrolą przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska, prowadząca monitoring jego stanu oraz administrująca poszczególnymi komponentami środowiska (Wojewódzki Inspektorat

Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie) oraz jednostki dysponujące celowymi środkami finansowymi (np. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa).

Program ochrony środowiska winien zostać rozpowszechniony wśród społeczeństwa gminy poprzez jego publikację na stronie internetowej gminy (w całości).

Ważny jest dobór odpowiednich wskaźników monitorujących postępy wdrażania „Programu...”. Przykłady takich wskaźników dla poszczególnych dziedzin przedstawiono poniżej.

Środowisko przyrodnicze i ochrona przyrody:

- Liczba inwestycji proekologicznych na terenach cennych przyrodniczo,
- Ilość kontroli przeprowadzonych w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie przyrody,
- Ilość obiektów poddanych ochronie,
- Powierzchnia gruntów zalesionych w poszczególnych latach,
- Liczba pożarów i zniszczeń/uszkodzeń elementów środowiska,
- Liczba zmodernizowanych lub poddanych konserwacji obiektów melioracyjnych.

Powietrze atmosferyczne:

- Liczba zakładów, które wprowadziły technologie energooszczędne i niskoemisyjne, czy też stosujących zasady czystej produkcji,
- Liczba zakładów, które zastosowały urządzenia redukujące emisję,
- Liczba kotłowni ekologicznych, liczba zmodernizowanych kotłowni,
- Liczba obiektów, gospodarstw (mieszkańców) wykorzystujących energię słoneczną, energię ciepłą powstającą przy wykorzystaniu pomp ciepłych.

Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa:

- Jakość wody do picia,
- Długość sieci kanalizacyjnej, ilość gospodarstw przyłączonych do kanalizacji,
- Liczba źródeł punktowych odprowadzania ścieków,
- Liczba wydanych pozwoleń wodnoprawnych,
- Jakość wody w kąpieliskach.

Ochrona powierzchni ziemi i gleb:

- Udział powierzchni terenów o glebach przydatnych do produkcji zdrowej żywności,
- Powierzchnia terenów poddanych pracom rekultywacyjnym.

Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne:

- Ilość instalacji emitujących pola elektromagnetyczne i hałas.

Tereny przemysłowe:

- Stopień wykorzystania istniejących terenów przemysłowych,
- Powierzchnia terenów przemysłowych poddanych pracom rekultywacyjnym.

Poważne awarie przemysłowe i drogowe:

- Liczba awarii o charakterze środowiskowym.

Edukacja ekologiczna:

- Liczba i nakład publikacji promujących walory przyrodnicze gminy oraz dotyczących ochrony środowiska,
- Długość szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych. Ilość ścieżek dydaktycznych,
- Liczba zorganizowanych szkoleń i programów edukacyjnych i ich uczestników,

- Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z ochroną środowiska,
- Liczba działań wspólnych z organizacjami ekologicznymi,
- Liczba osób korzystających z danych o środowisku i jego ochronie,
- Liczba bezrobotnych zatrudnionych przy pracach na rzecz środowiska,
- Liczba rolników, którzy prowadzą gospodarstwa eko- i agroturystyczne lub inne o preferencjach ekologicznych,
- Liczba zakładów posiadających certyfikaty ISO 14000 lub równorzędne.

14. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.

W opracowaniu przedstawiono stan środowiska przyrodniczego na terenie gminy Grodzisko Dolne, dokonano jego oceny (porównanie z istniejącymi wymogami-przepisami) i na tej podstawie zaprojektowano szereg działań niezbędnych do przeprowadzenia w gminie.

Kwestie w zakresie ochrony środowiska określają położenie gminy, zagadnienia związane z wodami powierzchniowymi, podziemnymi, klimatem oraz środowiskiem przyrodniczym.

Dane dotyczące gminy pochodzą z: Urzędu Gminy w Grodzisku Dolnym, serwisu internetowego gminy oraz opracowań archiwalnych.

Należy podkreślić, iż stan środowiska na omawianym terenie jest zadowalający, choć można wyróżnić kilka obszarów, gdzie wyraźnie widać opóźnienia w kwestii wspierania jego ochrony. Do obszarów tych należą:

- ochrona powietrza atmosferycznego - obniżanie wielkości emisji gazów i pyłów pochodzących z palenisk domowych, kotłowni węglowych, poprzez zamianę na paliwa ekologiczne,
- gospodarka wodno-ściekowa - konieczność szybszego rozwoju sieci kanalizacyjnej w południowej części gminy,
- edukacja ekologiczna, która wprawdzie nie przekłada się natychmiast na stan środowiska naturalnego, lecz jest działaniem niezbędnym, którego „owoce” będzie można zbierać w przyszłości.

W innych obszarach środowiska jego stan jest lepszy, co nie zwalnia jednak z obowiązku realizacji działań przewidzianych dla tych obszarów.

W opracowaniu określono działania krótko- i długoterminowe w podziale na lata 2014-2017 oraz do roku 2021. Do działań tych wpisano już te, które są w trakcie bieżącej realizacji oraz te, które są projektowane na lata następne.

Realizacja zaproponowanych działań wiąże się z koniecznością wydatkowania niekiedy znacznych środków finansowych. W związku z tym, w jednym z rozdziałów przedstawiono przybliżony preliminarz środków niezbędnych dla realizacji tych działań.

Należy podkreślić, iż w miarę upływu czasu pewnej korekcie (zmianie) będą ulegać działania, a wraz z nimi środki przewidziane do ich realizacji.

Realizacja programu pozostaje w zakresie Rady Gminy oraz Wójta, który co 2 lata ma jej przedkładać sprawozdanie z realizacji przedmiotowego Programu.

15. SPIS LITERATURY I WYKORZYSTANYCH MATERIAŁÓW.

1. Program ochrony środowiska dla Gminy Grodzisko Dolne, Grodzisko Dolne 2011 r. - przyjęty uchwałą Rady Gminy Grodzisko Dolne Nr VIII/63/11 w dniu 18.05.2011r.
2. Plan gospodarki odpadami dla Gminy Grodzisko Dolne, Grodzisko Dolne 2011 r. - przyjęty uchwałą Rady Gminy Grodzisko Dolne Nr IV/20/11 w dniu 13.01.2011r.
3. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Grodzisko Dolne, sierpień 2013r.
4. Program ochrony środowiska dla powiatu leżajskiego na lata 2013-2016 w perspektywie do 2020 r., Leżajsk 2013r.
5. Program ochrony środowiska województwa podkarpackiego na lata 2012-2015, z perspektywą do 2019 r., Rzeszów 2013r.
6. Plan gospodarki odpadami województwa podkarpackiego; Rzeszów 2012.
7. Dane na temat środowiska przyrodniczego gminy – Urząd Gminy w Grodzisku Dolnym.
8. GUS: Dane statystyczne [strona internetowa <http://www.stat.gov.pl>].
9. Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim. Raport za rok 2013 - WIOŚ w Rzeszowie, 2014.
10. Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2012 roku - WIOŚ w Rzeszowie, 2013.
11. Geografia fizyczna Polski, 1998. PWN w Warszawie.
12. Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.XII.2012r. - Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2013 r.